

LA CONSUETA DE LA PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ DE MURA (1592-1633)

per JOSEP GALOBART I SOLER

Una consuetuda, com diu el seu nom, és el recull de les consuetuds o costums litúrgics, cerimonials, devocionals, festius i organitzatius que es practicaven en una església determinada, ja fos catedralícia, canonical, monàstica o parroquial. Els historiadors Antoni Pladevall i Font i Josep M. Pons i Guri estudiaren les particularitats de les consuetes en una ponència, presentada al II Congrés Litúrgic de Montserrat, celebrat l'any 1965, que duia per títol *Particularismes catalans en els costumaris dels segles XIII-XVIII*.¹ Els autors, en el seu estudi, fonamentat en l'anàlisi de més d'una cinquantena de consuetes dels segles XIII-XVIII, establiren l'evolució, al llarg dels segles, del seu contingut i de les seves finalitats tot posant-ne en relleu, molt especialment, el valor per a l'estudi de la litúrgia, alhora que en remarcaven també l'interès històric.² La ponència d'Antoni Pladevall i Josep M. Pons al II Congrés Litúrgic de Montserrat ha estat el punt de referència obligat per a tots els estudis, ja siguin totals o parcials, sobre consuetes que s'han publicat posteriorment.³

1. Antoni PLADEVALL I FONT - Josep M. PONS I GURI, «Particularisme catalans en els costumaris dels segles XIII-XVIII», *II Congrés Litúrgic de Montserrat*, vol. III, Montserrat, 1967, p. 91-159.
2. Alguns autors ja havien utilitzat les consuetes històricament: Josep MAURI I SERRA, *Història de la Garriga*, vol. II, Barcelona, 1953, p. 175-193; vol. III, Barcelona, 1954, p. 34-39; Richard B. DONOVAN, *The Liturgical Drama in Medieval Spain*, Toronto, 1958; Josep M. FONT I RIUS, «Algunes notes sobre els antics costums parroquials de Sant Pere de Bertí», *Ausa*, III (1958-1960), p. 86-90; Josep M. PONS I GURI, «Consuetes» *Archivo Histórico y Museo Fidel Fita*, Arenys de Mar, 1960, p. 2-29, i 1961, p. 12-32, Antoni PLADEVALL I FONT, *Mil anys de la parròquia de Sant Hilari de Vidrà*, Barcelona, 1960.
3. Josep M. MADURELL I MARIMON, «La consuetuda de la parròquia de Sant Feliu de Codines de 1756», *Analecta Sacra Tarraconensia*, XXXIX (1966), p. 71-85; Antoni PLADEVALL I FONT, *Rodalía consuetuda de la parròquia de Sant Martí de Viladrau*, Barcelona, 1970; Miquel dels Sants GROS, «La consuetuda antiga de la Seu d'Urgell (Vic, Mus. Episc., ms. 131)», *Urgellia*, I (1978), p. 181-266; Josep M. Murla, *De la consuetuda i*

Per contribuir al coneixement d'aquest tipus de documentació, ens ha semblat útil de publicar les dues parts de la consuetada de la parròquia de Sant Martí de Mura que tenen més interès per als historiadors de la litúrgia. Aquestes dues parts fan una descripció força extensa i interessant del marc cultural, organitzatiu i econòmic, així com del calendari litúrgic, d'una parròquia rural, situada a la Catalunya central, a finals del segle XVI i a principis del segle XVII.

La parròquia de Sant Martí de Mura, que coincideix amb la major part del terme municipal de Mura, està situada al límit oriental de la comarca del Bages, a frec de la comarca del Vallès Occidental.⁴ Geogràficament, és muntanyosa i rocosa perquè comprèn els vessants nord del massís de Sant Llorenç del Munt i de la serra de l'Obac. Hidrològicament, és privilegiada per les diverses rieres que la travessen i les nombroses fonts que hi brollen. Els seus 190 habitants tradicionalment havien viscut de l'agricultura i de la ramaderia, però actualment la seva font d'ingressos principal és el turisme, ja que el poble ha esdevingut una porta del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i de la Serra de l'Obac.

L'església de Sant Martí de Mura apareix esmentada per primera vegada l'any 955⁵ i com a parròquia és documentada l'any 993.⁶ L'edifici actual té tres naus. La nau lateral esquerra, la més antiga, té restes preromàniques, probablement de final del segle X o de començament del XI. La nau central, la més gran, és romànica del segle XII. La nau lateral dreta hi fou afegida en el darrer terç del segle XVII. De la nau central, la romànica, cal remarcar-ne tres elements. El primer, la portalada, amb capitells amb històries de la vida de sant Martí, i el timpà, amb la representació de l'Adoració dels Reis. El segon, l'absis, arquitectònicament ben treballat, tant a l'exterior com a l'interior. I el tercer, l'ara de l'altar, amb les inscripcions de l'acta de consagració. La nau lateral dreta fou

altres notícies de la vall del Bac, Olot, 1982, Joaquim M. PUIGVERD I SOLA, *Una parròquia catalana del segle XVIII a través de la seva consuetada (Riudellots de la Selva)*, Barcelona, 1986; Manuel SOCADA, *Consuetada de la parròquia de Santa Maria de la Bisbal del Penedès*, la Bisbal del Penedès, 1993; Isabel JUNCOSA I GINESTA, «La consuetada de Sant Julià de Tregurà Vic, arxiu Episcopal, Tregurà I/1» a *Miscel·lània litúrgica catalana VI*, Barcelona, 1995; Lluís LUCERO COMAS, «Litúrgia i paralitúrgia del dia de Nadal a la Seu de Girona segons la consuetada de 1360», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXXV (1995), p. 159-181; Teresa ROMAGUERA I GÜELL, «Drames litúrgics del cicle de Pasqua a la ciutat de Girona», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXXV (1995), p. 183-199. Josep SERRANO DAURA, «Els antics delmes, drets, béns i rendes de l'església de Villalba dels Arcs (Terra Alta)», *Quaderns d'Història Tarraconense XIV*, Tarragona 1996, p. 105-138.

4. Per a una visió de conjunt de Mura, vegeu «Mura», *Arxiu del Centre Excursionista de Terrassa*, II (1920), p. 65-95; Antoni PLADEVALL I FONT, «Mura» *Gran geografia comarcal de Catalunya. El Bages, el Berguedà i el Solsonès*, vol. II, Barcelona, 1982, p. 160-164; Xavier COLL I FERRET, *Mura. La terra, la gent i Sant Martí*, Mura, 1985; «Mura», a *Història del Bages*, vol. II, Manresa, 1988, p. 113-126.
5. *Catalunya romànica*. El Bages, vol. XI, Barcelona, 1984, p. 321.
6. Xavier SITJES I MOLINS, *Esglésies romàniques de Bages, Berguedà i Cardener*, Manresa, 1986, p. 33.

En nom de nostre senyor Deu Jesu Christ,
 y de la gloriosa y humil verge Maria
 Mare sua, y a laor del honouenturat
 St Martij, y tots los sancts, y a be y btil
 de les animes dels fuals christians sia
 Amē. En lo present coern, esta scrit
 y asentat, lo eser, y stat de la parroquia
 al Selesia, de sanct Martij de Mura,
 y Sofregarea de aquella, Sta Creu de
 Palou, dins lo Decanat de Manresa
 Bisbat de Vic, Coent lo any de la naty^{ta}
 uitat de nostre senyor de Mil Sinecentz
 noanta y dos die, 1592. e lo qual any
 regeix la santa Selesia Romano, lo
 beaiffion pare papa nostro Clement
 Vinte, y bisbe de dita santa Selesia
 y Bisbat de Vic, lo molt fluyre y
 Reuerendiffion senyor Don Pere
 Jayme, Reerant lo chrymariiffion
 Rey Don Philip Segon de aquest no.
 trobant me jo Jaume Oller, preuere
 y indigne Rectoz en dita parrochia
 essent natural de la villa de s^{ta} Coloma
 de Santellas del mateix Bisbat de Vic,
 y essent Vicariy e dita parrochia lo
 venerable m. Antic Alfifulla pre
 natural de la villa de s^t pedro de
 dit Bisbat de Vic. y essent obres de
 dita Selesia de s^t Martij de Mura, los
 onorables, Joan Miquel Mata, y Joa
 Salla Zoca pagiefos de dita par
 rochia de sanct Martij de
 Mura

construïda per a acollir les relíquies dels Sants Màrtirs arribades de Roma l'any 1680. En aquesta mateixa època també se substituïren els antics retaules gòtics per retaules barrocs, destruïts durant la Guerra Civil (1936). Posteriorment, al segle XVIII, també es construïren sobre les teulades un campanar quadrat i un comunidor.

LA CONSUETA DE LA PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ DE MURA

La història de la parròquia de Sant Martí de Mura i del petit poble és força ben documentada. Sortosament, l'arxiu parroquial s'ha conservat gairebé íntegre, una part a la rectoria de Mura i l'altra a l'Arxiu Episcopal de Vic. Entre la documentació conservada a la rectoria de Mura hi ha una consuetat interessant que, gràcies a l'amabilitat de mossèn Lluís Costa, rector actual, hem pogut consultar i que tot seguit publicuem parcialment.

El manuscrit que conté la consuetat de Sant Martí de Mura és format per quatre quadernets, descosits, i cinc fulls solts. Quadernets i fulls s'han conservat dins unes cobertes de pergamí, força malmeses, que a la portada tenen escrit, en lletra molt esborrada, «Consuetat». La coberta posterior és mig esquinçada. El volum mesura 205 mm x 155 mm i té 87 folis, alguns en blanc. Fou escrita, entre els anys 1592 i 1900, íntegrament en català, per uns quants autors, en lletra clara i entenedora, tret dels textos f. 69-69v i 76-78v, signats per mossèn Josep Reart, els anys 1679-1681. El seu estat de conservació, tret de la coberta posterior, és força bo.

La consuetat de Mura, seguint la tipologia establerta per Antoni Pladevall i Josep M. Pons, correspon a les anomenades d'època moderna, segles XVII-XVIII. És a dir, postrindentines, d'àmbit local, amb un contingut limitat a un recull de costums i pràctiques parroquials. El contingut de la consuetat de Sant Martí de Mura i els autors que hem pogut identificar és el següent:

F. 1-2v: en blanc.

F. 3-21: sense cap títol, només la data de 1592, contenen la descripció de l'església parroquial de Mura, de l'església sufragània de Santa Creu de Palou, de les capelles foranes i de l'estat de la parròquia de Sant Martí de Mura l'any 1592. Amb la relació de les persones, casa per casa, que estaven confirmades i havien efectuat, aquell any 1592, el compliment pasqual. Fou escrita per mossèn Jaume Oller, rector de la parròquia de Mura.

F. 21v-24v: en blanc.

F. 25-25v: aquest foli falta.

F. 26-52v: transcripció del mateix text dels f. 3-21, feta per una mà diferent de la qual no podem precisar ni l'autor ni la data.

F. 53: «Lo que fa la Rectoria de Mura de carrechs es lo següent.»

†
 Praticas y Costums y Obligacions
 fahedores per los Rectors, Sacristes
 y sacrista de es.^{ta} Marty de Mu-
 ra bibat de vich escritas per
 mi Gabriel Pont P.^o y Rec-
 tor de la dita parroquia
 de Mura a 25 de
 Deseembre. del
 Any M. de. 1633.
 ad laudem om-
 nipotentis
 Dei

Sacrista

Lo carrerh. del sacrista es un officij
 cadany se muda per lo dies de Sta
 Joan de Junij y va rodant dit carrerh
 las cases dels pageros de la dita par-
 roquia.

P.^o te obligacio lo qui se edenes ser sacris-
 ta tot vany y tenir das llantias Galants
 de di, la una delas quals te decremar

F. 53v: «Los drets de la iglesia de St. Martí de Mura en los defunts.»

F. 54: «Memorial de las absoltas se acostumen de fer per cada casa lo dia dels mors en la parrochia de St. Marti de Mura y sufragania de Sta. Creu de Palou»

F. 54v: «Memoria del que se aplega per la sagrastia de St. Marti de Mura.»

F. 55: «Lo que fa la Rectoria de Mura de carrechs.»

F. 55v: «Nota del que pagan los pagesos de Mura per la caritat de pa ques fa a la porta de la iglesia lo die de Sant March quiscun any», escrit posteriorment al 5 d'abril de 1654.

F. 55-68v: «Pratigas y costums y obligacions fahedores per los Rectors, hobres y sacrista de St. Marti de Mura, bisbat de Vich, escritas per mi, Gabriel Pont, Prevere y Rector de la dita parroquial de Mura, a 25 de desembre del any MDCXXXIII.» Com diu el títol, és el calendari litúrgic propi de la parròquia de Sant Martí de Mura i fou escrit per mossèn Gabriel Pont, rector de Mura l'any 1633.

F. 69-69v: nota de mossèn Josep Reart, rector de Mura, sobre la compra d'una peça de terra l'any 1679.

F. 70-74v: en blanc.

F. 75-76: «Memorial de las hobras y millores fetas en la Rectoria de Mura per mi, Gabriel Pont, Rector de dita parroquia, comensant en lo any de MDCXXXII, en lo qual prengui pocessio de dita Rectoria, tot per memoria.»

F. 76v-78: memòria escrita per mossèn Josep Reart, rector de Mura, sobre l'arribada de les relíquies dels Sants Màrtirs a Mura. Nota sobre la sequera de l'any 1681 i el vot de poble de celebrar fent festa el dia 12 de novembre de cada any.

F. 78v-79v: còpia del text anterior; feta l'any 1861.

F. 79v-80: ressenya de la visita feta pel bisbe Josep Torras i Bages al reliquiari dels Sants Màrtirs l'any 1900, durant la seva visita pastoral.

F. 80v-82v: en blanc

Cinc fulls solts, que corresponen als f. 83-87:

F. 83: nota sobre censals.

F. 84-84v: misses fundades.

F. 85-85v: nota sobre diverses pràctiques, escrites posteriorment a l'any 1783.

F. 86: sobre estipendis de funerals.

F. 87: acord sobre el pagament de l'oli de la llàntia del Santíssim, datat el 17 de març de 1844.

Com ja hem avançat en començar aquesta introducció, del contingut de la consuetat que acabem de descriure només en publiquem les dues parts que tenen més interès per als historiadors de la litúrgia. Es tracta de la descripció de l'estat de la parròquia de Sant Martí, escrita l'any 1592, i del seu calendari litúrgic, redactat l'any 1633.

LA DESCRIPCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ DE MURA (1592)

La primera part de la consuetud de la parròquia de Sant Martí de Mura que publiquem es troba als f. 3-21 del manuscrit. No porta cap títol i només és encapçalada per la data «1592». Fou escrita per mossèn Jaume Oller, rector de la parròquia, de cinquanta-tres anys d'edat i natural de Santa Coloma de Centelles. La seva lletra és força clara i entenedora. Com diu el mateix mossèn Oller, va escriure-la per «complir los manaments de mon superior [...] essent me stat manat de part del Rvt. Senyor Dega de Manresa», el qual, precisa el document, complia ordres del bisbe de Vic, Pere Jayme (1587-1597).⁷ Amb aquesta petició el degà de Manresa, probablement complia la disposició sisena del capítol *De fide instrumentorum* del Sínode Diocesà de l'any anterior 1591, ja que en les dues visites pastorals d'aquell any 1592 no hi ha cap disposició que mani que s'escrigui.⁸ La disposició del Sínode mana que en tots els deganats del bisbat es creï un arxiu al qual totes les parròquies han de trameure la relació de les fundacions, les institucions, els beneficis, les causes pies, els capbreus i els emoluments i l'estat de la parròquia.⁹

L'interès de la descripció que fa la consuetud de la parròquia de Mura, des de la perspectiva de la història de la litúrgia, rau bàsicament en cinc aspectes. El primer és la descripció del marc físic, tant el de la parròquia i el de la sufragània de Santa Creu de Palou com el de les altres capelles foranes on es desenvolupaven les celebracions litúrgiques. Això ens permet de situar en el seu marc físic la consuetud litúrgica que publiquem a la segona part. El segon aspecte és la relació d'ornaments i de vasos sagrats que trobem a la parroquial, a la sufragània i a les capelles foranes. El tercer és l'enumeració de les celebracions d'aniversaris i altres misses especials. El quart, el coneixement del cens sacramental i humà de la parròquia de Sant Martí de Mura l'any 1592. El cinquè i el darrer aspecte —tot i que no sigui directament litúrgic— és d'interès per a saber com es mantenien els ministres del culte, gràcies a la relació d'ingressos que feia una parròquia rural com la de Mura, a finals del segle XVI.

7. Sobre el bisbe Pere Jayme vegeu: Luis B. NADAL, *Episcopologio de Vich*, vol. III, Vic, 1904, p. 84-140.

8. En cap de les visites pastorals fetes aquell any 1592, l'una el dia 15 de juny i l'altra el 12 d'octubre, a la parròquia de Sant Martí de Mura no hi ha cap disposició que es refereixi a escriure l'estat de la parròquia (Arxiu Episcopal de Vic, «Visites», la del 15 de juny de 1592, vol. 1209-C, f. 71; i la del 12 d'octubre, vol. 1209-D, f. 135).

9. *Constitutiones Synodales Vicenses, Aeditae anno Domini, MDLXXXI*, Tarragona, Typ. Philippi Roberti, anno 1591, f. 44r. El text diu: «[...]institutiones et fundationes beneficiorum, et piarum causarum, illius dechanatus, tituli quoque, et iura capibrevia reddituum ac emolumentorum, eorumdem fideliter conserventur, ne propter beneficiatorum et administratorum incuriam deperdi valeant [...] tractaturi de statu suarum Ecclesiarum...]»

Descripció del marc físic de la parròquia de Mura

El document comença amb una introducció breu i tot seguit passa a descriure, amb força detall, l'església parroquial de Sant Martí de Mura: estructura de l'edifici, altars, retaules, ornaments, objectes de culte, el cor, les fonts baptismals, campanes i la manera com els fidels assistien a les celebracions. Després parla de la disposició del cementiri, que, com era costum, estava situat al costat de l'església. A continuació hi ha la relació de les misses i dels aniversaris que se celebraven anualment a l'església de Mura, com també el nombre de «misses de conreus» que se celebraven per a cada casa. Tot seguit explica les captes que es feien cada diumenge i la manera de controlar i guardar el que es recollia. Descriu l'estat de les capelles que hi havia en el terme de la parròquia, començant per la sufragània de Santa Creu de Palou i continuant per les capelles de Santa Magdalena, Sant Lleïr, Sant Abundi i Sant Jaume.

Els eclesiàstics

Als dos apartats següents parla dels sacerdots que en aquell moment residien a la parròquia de Mura: el rector, que era mossèn Jaume Oller, i el vicari, Antic Altifulla; així com dels tres fills del poble que seguien estudis eclesiàstics: Josep Santlleïr i Joan Matarodona, que estudiaven teologia, i Josep Jaume Villa, que cursava gramàtica; tots tres feien els seus estudis a la ciutat de Barcelona.

Cens parroquial

Amb el títol «De les cases de pagesos» numera cada casa del veïnat, tant les de pagès com les del poble, amb la relació d'habitants, l'edat, si eren confirmats o no i si havien combregat per Pasqua d'aquell any 1592. Deixant de banda l'interès demogràfic de la relació, aquest apartat ens permet de fer un cens sacramental de la parròquia de Mura molt detallat. Centrant-nos en els aspectes religiosos, entre la parròquia i la sufragània hi havia un total de 36 cases, 16 de les quals eren masies de pagès: 12 masies a la parròquia de Mura i 4 masies més, una de deshabitada, a la sufragània de Santa Creu de Palou. Les 20 cases restants estaven situades a la sagrera o al poble de Mura. El nombre total d'ànimes o habitants de la parròquia i la sufragània era 268, 167 dels quals havien observat el compliment pasqual aquell any 1592. Hi consta que 121 persones, del total dels habitants de la parròquia i la sufragània de Mura, havien rebut el sagrament de la confirmació. El document, que precisa que 101 persones no havien fet la primera comunió, ens permet saber

del cert que aquell any 1592 tots els fidels de la parròquia i la sufragània de Mura havien complert l'obligació pasqual.

Ingressos i propietats de la parròquia de Mura

Mossèn Jaume Oller hi detalla el que ingressava la parròquia de Mura pels delmes i per les primícies, ja siguin de raïm, oli, carn, formatge, cànem, etc. El rector hi especifica que el pagament es feia en gra i en la proporció que de cada vuit quarteres i mitja que es collien se'n pagava una, la qual s'havien de partir el rector i el senyor de Mura, que en aquell moment eren Jeroni de Peguera i Alexandre de Cordelles.

Les propietats que tenia la parròquia de Mura eren: la rectoria amb algunes terres al seu voltant, una casa, un parell de peces de terra a Mura i unes feixes de terra que eren al voltant de la sufragània de Santa Creu de Palou. A més, el rector de Mura cobrava, per dret d'alou, diverses quantitats sobre sis cases i algunes peces de terra. Mossèn Oller acaba l'apartat econòmic fent un recompte del que acostuma a cobrar, aproximadament, sobre les collites dels fruits que s'aplegaven a Mura. En total eren: unes 100 quarteres de gra, unes 12 cargues de vi, 4 quartans d'oli, 5 cabrits, 28 formatges, 5 pollastres, 5 vellons de llana, 1 quinta de cànem i 3 o 4 garrins.

LA CONSUETA LITÚRGICA (1633)

La segona part de la consuetud que publiquem ocupa els f. 56-68v del manuscrit. Es tracta del calendari litúrgic propi de la parròquia de Mura, precedit per les obligacions del sagristà, dels obrers i del rector de la parròquia de Sant Martí de Mura. El títol és prou eloqüent: «Pratigas y costums y obligacions fahedores per los rectores, hobres y sagrista de St. Marti de Mura, bisbat de Vich, escritas per mi Gabriel Pont, prevere y rector de la dita parroquial de Mura a 25 de desembre del any MDCXX-XIII.» Com indica el títol, l'autor es mossèn Gabriel Pont, rector de la parròquia de Sant Martí de Mura, i fou redactada l'any 1633. La consuetud litúrgica, escrita en una lletra elegant i clara, ocupa només onze folis del conjunt del manuscrit. No sabem per quin motiu es féu aquesta consuetud ja que en la visita pastoral més propera, la de l'any 1627, no hi ha cap disposició que ordeni d'escriure-la.¹⁰ Molt probablement, però, la seva redacció respon a la disposició sinodal del títol tercer: *De Consuetudine*, emanada del Sínode del bisbat de Vic de l'any 1628, convocat

10. La visita pastoral del 21 de febrer de l'any 1627 ens ha arribat en dues versions. Lesborrany i la redacció definitiva i cap no disposa que s'escrigui la consuetud (Arxiu Episcopal de Vic, «Visites», vol. 1211-D, f. 40v; vol. 1216, f. 136)

pel bisbe Pere de Magarola.¹¹ Aquesta disposició explica molt bé com calia que fossin les consuetes parroquials: havien de recollir fidelment els ritus i els costums peculiars de la parròquia, dels obrers, del rector, del setmaner, del monjo, del sagristà, del campaner i dels altres oficis de la parròquia, així com l'ordre que calia seguir i el nombre de les processons que se celebraven, la descripció i l'estat dels altars, l'ofici diví, el que es cobrava de dècimes, primícies, sepultures, etc., i el calendari litúrgic propi de la parròquia.¹²

La consuetud de Sant Martí de Mura comença enumerant les obligacions del sagristà, dels obrers de l'església i del rector i a continuació detalla el calendari de l'any litúrgic.

El sagristà

El càrrec de sagristà es renovava cada any per la festa de Sant Joan Baptista, el 24 de juny. Entre les seves obligacions hi havia: fer cremar les dues llànties de l'església, procurant que no els faltés l'oli; tenir netes i endreçades l'església i la roba de la sagristia; comprar les candeles per a la festa de la Purificació de la Mare de Déu, la palma del Diumenge de Rams i les cinc pinyetes d'encens per al ciri pasqual; anar a cercar el Sant Crisma a la ciutat de Manresa i tocar les campanes quan calgués.

Els obrers

Pel que fa als obrers de l'església, aquests eren elegits el dia de Sant Marc (25 d'abril) després de dinar i a més veus. Les seves obligacions eren: captar per a l'Obra, recollir i vendre el pa de les ànimes i ingressar tots els diners a la caixa de tres claus que guardava el rector, anotar-ho tot al llibre de l'Obra, fer-se càrrec de l'organització de les processons i

11. Sobre el bisbe Pere de Magarola vegeu Luís B. NADAL, *Episcopologio de Vich*, vol. III, Vic, 1904, p. 359-426.
12. *Constitutiones Synodales Vicensis collectae, auctae et in ordinem redactae, sub Petro a Margarola vicensis Episcopo et regio consiliario, anno a Christo nato 1628*, Barcelona, Typ. Hier. Margarit, 1638, p. 3-4. El text original complet diu: «Hac nostra perpetua valitura constitutione, curatis omnibus nostrae diocesis in virtute sanctae obedientiae mandamus ut librum qui vulgo dicitur Consuetudine fideliter scriptum habeant de ritibus peculiaribus, quibus ecclesia cui inserviunt administrari solet, in quo ad operarios, quid ad rectorem, hebdomedarium, monachorum, sacristam, et alios officiales ecclesiae pertineant, quid ad ordinem et numerum processionum, sacellorum, divinorum officiorum, et campanarum, quid ad consuetudinem patriae in solvendis decimis, primitiis, oblationibus mortuorum, et sepulturis. Et tandem quid ad nomina eorum pro singulis mensibus anniversaria celebrantur; spectet, ordinatum sit. Quae librum infra sex menses rectoris et curati Officialatus in nostrae Curiae Vicariatu, et alii in curiis Decanatarum respective, transcribi curabunt, ut novus parochus originale aut copiam authenticam si velit habere possit, et sic officium suum adimplere valeat.»

pagar-ne les despeses, i també comprar els segells per al monument de Setmana Santa i fer-lo.

El rector

Entre les obligacions generals que tenia el rector de la parròquia de Mura, la consuetud n'esmenta algunes: fer les absoltes resades cada dissabte a la tarda; cantar, a posta de sol, una *Salve Regina*, uns goigs a la Mare de Déu i una absoluta general; els diumenges acostumava a celebrar dues misses, la matinal i la *conventual* o *major*, que a l'hivern es deia a les deu del matí i a l'estiu a les nou, deixant a l'albir del rector que fos cantada o resada; cada primer diumenge de mes, després de la missa major, es feia la processó de la Mare de Déu del Roser.

Calendari litúrgic

La particularitat més remarcable al llarg de la consuetud litúrgica és la compaginació del servei cultural a la parròquia de Sant Martí de Mura amb el servei a la sufragània de Santa Creu de Palou.

El document també reporta alguns costums o pràctiques curiosos. Així diu que les candeles que es beneïen per la festa de la Purificació de la Mare de Déu, el 2 de febrer, havien d'ésser de dos colors, blanques i de color, i una vegada beneïdes se'n donava una de «color als casats y una de blanca als fadrins». El dia de Rams, una vegada feta la benedicció, el rector donava «una fulla de palma a cada un dels qui asisteixen al offici besant la ma del sacerdot». El dia de Sant Marc, el 25 d'abril, en què es feia la processó de les lletanies, una vegada retornada la processó «a la porta de la iglesia beneeixen lo pa de la caritat», pràctica que s'ha conservat fins als nostres dies.¹³ El dia 8 de maig, la casa de la Vila «acostuma de fer un cantar y donar caritat de pa a la porta de la iglesia». El dia de la festa de l'Assumpció de la Mare de Déu, la consuetud precisa que les dues misses s'avancin i, un cop dita la missa major, «van a Rocafort a festa major». Acabat el primer nocturn de les matines de Nadal, diu que «fan una poca de pausa y alguns cantan algunas cobles devotas ahonra del Naxament del bon Jesus; lo que fan acabat cada nocturno». La consuetud també recorda que el dia 17 de gener se celebrava el bé de les ànimes a Talamanca; el dia 1 de maig, a Rocafort; i el dilluns de la festa de Pentecosta a la sufragània de Santa Creu de Palou. El dia 2 de febrer i el primer diumenge d'octubre, la consuetud diu que «es te taula dels sis diners».

13. «Costums i Usatges» *Arxiu del Centre Excursionista de Terrassa*, II (1920), p. 79; Xavier COLL I FERRET, *Mura. La terra, la gent i Sant Martí*, Mura, 1985, p. 45-47.

Sobre les comunions

El document recorda que per les festes de Dijous Sant, de Corpus i de la Mare de Déu del Roser —el primer diumenge d'octubre— combregava molta gent i recomana al rector que tingui moltes formes consagrades; i per al dia de Dijous Sant precisa que siguin més de cinquanta. Això ens permet de fer-nos una idea dels dies principals en què acostumaven a combregar els fidels de la parròquia de Sant Martí de Mura.

La devoció a la Mare de Déu del Roser

L'expressió devocional més remarcable que testimonia la consuetud de Sant Martí de Mura és la devoció a la Mare de Déu del Roser. En primer lloc, hi ha la *Salve Regina* i els Goigs a la Mare de Déu, que es cantaven cada dissabte al vespre. En segon lloc, la processó de la Confraria, que se celebrava cada primer diumenge de mes. La solemne celebració de les dues grans festes del Roser: la de la Gala, que a Mura se celebrava el dimarts de Pentecosta i la de la festa del Roser, que, com a tot arreu, se celebrava el primer diumenge d'octubre. A més, cal remarcar la celebració de la missa major a l'altar de la Mare de Déu del Roser els dies de l'Anunciació a la Mare de Déu (25 de març), de l'Assumpció de la Mare de Déu (15 d'agost), de la Nativitat de la Mare de Déu (8 de setembre) i de la Immaculada Concepció, festes en què, celebrades ben solemnement i amb unes condicions determinades, els confreres guanyaven nombroses indulgències.

Les tres grans festes parroquials: la dedicació de l'església, Sant Martí i els Sants Màrtirs

Les tres grans festes parroquials eren les de la dedicació de l'església, la festa de Sant Martí i la de les Relíquies dels Sants Màrtirs. La dedicació de l'església se celebrava, segons la consuetud, el dia 3 de juliol; i el dia 11 de novembre, festa de Sant Martí, titular de l'església, precisa que és la «festa major titular de la parròquia». A més, com a vot de poble, a partir de l'any 1681 hom feia festa el dia 12 de novembre, tot celebrant les Relíquies dels Sants Màrtirs, que eren: Just, Olimp, Honorat, Lleó, Paulina, Beneta, Desideri, Columbo, Climent, Reparat, Donat, Benigne.

Processons

Entre les processons que se celebraven a la parròquia de Mura i la seva sufragània, cal distingir les habituals en totes les parròquies de les de

caràcter local. Entre les primeres hi havia la del primer diumenge de cada més, dedicada a la Mare de Déu del Roser, que circuïa l'església al cant de l'himne *Ave Maris stella* i acabava, davant l'altar de la Mare de Déu del Roser, amb el cant d'uns goigs a la Mare de Déu. La processó de la Santa Creu de maig, amb la benedicció del terme en el «padró que es en las casas de la montanya»; cada diumenge, des de la festa de la Santa Creu de maig fins a la festa de la Santa Creu de setembre, s'acostumava «de dir los evangelis de la benedicció del terme en lo padró del sementiri, anant cantant las lletanias fins al padró y tornant *Regina Caeli letare*». La processó de la festa de la Purificació de la Mare de Déu o de la Candelera, el dia 2 de febrer, es feia rodant l'església. I les del Diumenge de Rams, rodant l'església «fins devant la port de la rectoria»; per Sant Marc (25 d'abril), també rodant l'església fins a la porta de la rectoria; la processó de les lletanies anava a la capella de Sant Lleir; la solemne processó de la festa del Corpus i la de l'octava del Corpus, pel poble, però una mica més llarga, fins a la porta de la casa del M^o Diner. Com a detall concret, la consuetudiu diu que per a les processons «se posa a la creu una tovallola blanca».

Les processons de signe estrictament local eren la de Sant Sebastià, el dia 20 de gener, que se celebrava voltant l'església sufragània de Santa Creu de Palou; la consuetudiu precisa que en aquesta processó havia de portar-se, en «lloch de la Veracreu, la figura de Sant Sabastià». La que es feia el dia 9 de febrer, en honor de santa Apol·lònia, anant des de Mura fins a la sufragània de Santa Creu de Palou. I, el dia 8 de maig, festa de l'Aparició de Sant Miquel, la que es feia fins a la creu del molí. Entre aquestes processons de caràcter local cal remarcar la de pelegrins al santuari de la Mare de Déu de Montserrat, que en escriure's la consuetudiu se celebrava el dia 13 de setembre i posteriorment fou traslladada al disabte després de Sant Marc, el 25 d'abril. Cal cercar l'origen d'aquesta processó de pelegrins al santuari de Montserrat en un vot de poble fet en ocasió de la pesta de l'any 1500.¹⁴ Tenim constància que la seva celebració perdurà fins a l'any 1931.¹⁵

Fundacions de misses i d'aniversaris

La consuetudiu litúrgica, a diferència de la descripció de la parròquia de què ja hem parlat, no enumera la celebració de fundacions de misses i d'aniversaris tret que comptin alguna cosa extraordinària. És el cas de la substitució d'un nocturn de difunts per una tèrcia que s'havia de dir a Santa Creu de Palou el dia de Sant Sebastià. També l'aniversari fundat per mossèn Jaume Oller, el dia de Sant Josep, suplert per tres absoltes; i

14. «Costums i Usatges», *Arxiu del Centre Excursionista de Terrassa*, II (1920), p. 78-79.

15. Xavier COLL I FERRET, *Mura. La terra, la gent i Sant Martí*, Mura, 1985, p. 42-44, amb una fotografia dels pelegrins abillats amb el camís, el bastó i descalços.

l'ofici cantat amb glòria i credo fundat, també, per mossèn Oller el dia de Sant Silvestre i de Santa Coloma (31 de desembre).

El motiu que la consuetud de Mura no porti la relació de misses i d'aniversaris fundats que el rector havia de celebrar cal cercar-lo en el fet que, a la sagristia de l'església de Mura, ja hi havia una taula-calendari de misses i d'aniversaris. Es tractava d'un gran pergami dividit en dues parts a cada una de les quals hi havia sis mesos de l'any amb tots els dies del mes i les misses i els aniversaris anotats al costat del dia que calia celebrar-ne. Aquesta taula-calendari de misses i d'aniversaris, sortosament s'ha conservat parcialment, cosa que la converteix en un exemplar curiós i rar. El pergami, partit per la meitat, fou reutilitzat com a cobertes de manuals notariais. Una meitat fou recuperada per mossèn Lluís Costa i es conserva, emmarcada, a la rectoria de Mura. Hem localitzat una tercera part de l'altra meitat en una coberta d'un dels manuals notariais de Mura conservats a l'Arxiu Episcopal de Vic.¹⁶

Sufragis per les ànimes dels fidels difunts

Les nombroses absoltes que, segons la consuetud, es feien a la parròquia de Sant Martí de Mura revelen la importància que tenien en la vida parroquial els sufragis per les ànimes dels fidels difunts. Cada dissabte al capvespre es deien les absoltes «baxas», és a dir, resades, sobre la tomba dels qui el diumenge ofrenaven pa. A més, després de la *Salve Regina* es feia una absoluta general davant de l'altar de Sant Martí. El diumenge, després de la missa major, es feien les absoltes cantades: una davant l'altar major; una altra davant l'oferedor en el moment que s'hi feia l'ofrena del pa de les absoltes i una tercera a la porta de l'església. També se'n deia una sobre cada tomba dels qui havien mort aquell any i de les dels pagesos que les encarregaven anualment. Els sufragis per les ànimes dels difunts tenien el seu punt àlgid en les festes de Tots Sants i dels Fidels Difunts, dies 1 i 2 de novembre, que la consuetud descriu extensament. Unes altres absoltes, que devien ésser fundades, són: la que es feia el dia de Santa Apol·lònia (9 de febrer) a la sufragània de Santa Creu de Palou; les tres fundades per mossèn Jaume Oller a la parroquial perquè se celebressin el dia de la festa de Sant Josep (19 de març) i la que també fundà mossèn Oller per al dia de Sant Silvestre i Santa Coloma (31 de desembre).

El calendari litúrgic de la parròquia de Sant Martí de Mura, situat en el marc físic descrit a la primera part de la consuetud, esdevé més comprensible i entenedor. Cal assenyalar que el calendari litúrgic de la parròquia de Mura, tret de les particularitats locals esmentades, no presenta cap novetat remarcable sobre el missal romà i el ritual diocesà.

16. El fragment de la taula-calendari de misses i d'aniversaris de la parròquia de Mura que hem localitzat correspon als mesos de novembre i desembre (Arxiu Episcopal de Vic, Mura, Sant Martí de, R/8 (1681-1694).

[DESCRIPCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE
SANT MARTÍ DE MURA (1592)]

[f. 3r 1592

En nom de Nostre Senyor Deu Jesuchrist, y de la gloriosa y humil Verge Maria, mare sua, y a laor del benaventurat Sanct Martí, y tots los sancts, y a be y util de les animes dels faels christians sia. Amen. En lo present coern esta scrit y assentat lo esser y stat de la parrochia ab sglesia de Sanct Martí de Mura, y so-freganea de aquella, Santa Creu de Palou, dins lo Deganat de Manresa, bisbat de Vic, corent lo any de la Nativitat de Nostre Senyor de mil sinccents noranta y dos, dic: 1592. En lo qual any regex la sancta sglesia Romana lo beatissim pare papa nostro Clement vuite,¹⁷ y bisbe de dita sancta sglesia y bisbat de Vic, lo molt illustre y Reverendissim senyor Don Pere Jayme,¹⁸ regnant lo christianissim rey Don Philip segon¹⁹ de aquest nom, trobant me jo Jaume Oller, prevere, indigne rector en dita parrochia, essent natural de la vila de Santa Coloma de Centelles del matex bisbat de Vic, y essent vicari en dita parrochia lo venerable Antic Altifulla, prevere, natural de la vila de Santpedor de dit bisbat de Vic; y essent obres de dita sglesia de Sanct Martí de Mura, los onorables Joan Miquel Mata y Joan Salla Roca, pagesos de dita parrochia de Sanct Martí de Mura.

[f. 3v LES SGLESIAS Y CAPELLAS SON EN LA PARROCHIA DE MURA

Es la sglesia parrochial de Mura,²⁰ una sglesia que demostra esser molt antiga, feta de volta grasa, ab una arcada molt fort per lo mix de la sglesia; lo ambit y cors de ella es soficientment gran, segons lo numero del poble; la trasa que te mou a devotio. Dins de ella a tres capellas ab sos altars y retaules. Lo altar major en lo qual sta lo Sant Secrari, y en ell sta continuament reservat lo Sanctissim Sagrament, (ab custodia de plata). Es la pedra o ara de dit altar consegurada segons se te per traditio antiga y senyals de consecratió y scriptura antiga gravada en dita pedra;²¹ sta dedi-

17. Climent VIII fou papa de l'any 1592 al 1605.

18. El bisbe Pere Jayme governà la diòcesi de Vic des de l'any 1587 fins al 1596.

19. Felip II de Castella, que regna com a Felip I de Catalunya i Aragó entre els anys 1556 i 1598.

20. *Catalunya Romànica. El Bages*, vol. XI, Barcelona, 1984, p. 321-328. Xavier COLL I FERRET, *Mura. La terra, la gent i Sant Martí*, Mura, 1985, p. 55-75; Xavier SITJES I MOLINS, *Esglésies romàniques de Bages, Berguedà i Cardener*, Manresa, 1986, p. 32-39 i 61-64.

21. L'ara de l'altar de l'església de Sant Martí de Mura és molt interessant perquè conserva les inscripcions de l'acta de consagratió. Salvador ALAVEDRA I INVERS, «L'ara d'altar romànica del Sant Martí de Mura (Barcelona)», *Arxiu del Centre Excursionista de Terrassa*, gener-juny 1980, núm. 21, p. 165-178; *Catalunya romànica. El Bages*, vol. XI, Barcelona, 1984, p. 326-328.

cat, dit altar, a onra y gloria de Deu Nostre Senyor y sots invocatio del glorios y benaventurat Sant Martí, bisbe y confessor. Es lo retaula no molt gran, ni tant poc desmasiat petit, la figura del mix y principal es de dit benaventurat Sant ab insignias y ornamentals episcopals, y en los costats y taulons stan pintadas historias de la sua sancta vida. En lo devant y portes del sacrari sta pintat un calser y figura del Sanctissim Sagrament; y en los costats Sant Joseph y Santa Coloma; y en lo restant del bancal los benaventurats Sant Pere, Sant Pau, Sant Jaume, Sant Bartomeu, Santa Chaterina y altra santa verge.

Detras de dit altar major a una sagrastia, no molt gran, empero en ella se poden comodament vestir sacerdot y ministres quant se offerex; y tambe en dita sagrastia sta sufficientment lavatoris per a rentar se les mans y corporals ^{lf. 4r} quant es menester; calaxos y hermaris per los hornaments. Pot se obrir lo sacrari per dintra la sagrastia. En dita sagrastia stan reservats los Sancts Olis ab vasos de plata y tancats ab tancadura y clau. En la porta del sacrari sta pintada una Santa Veronica del Senyor.

Los hornaments, com son cassullas, stolas, maniples, sinyels, camis, amits, garnaxes, sobrepellisos, palits, tovalles, tovalloles, corporals, purificadors, cobri calsers, de totes les colors, usa la santa sglesia, ab tot no sian molt rics ni de gran vallor, tota via son honests y stan desentment guardats y tancats en dits calaxos y hermaris.

LES COSSES Y JOYELLS DE PLATA

Creu, Veracreu, custodia, vericle per a la jornada y octava de Corpus, crismes de polse i calser.

Tancas dita sagrastia ab sa porta, tancadura y clau.

DE LA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA

Detras de la arcada ja dita, que sta per lo mix de dita sglesia, a la ma dreta del altar major y part del Evangeli, es la capella sots invocatio de Nostra Senyora Maria Sanctissima. Altar ab ara portatil, ab los hornaments honestament necessaris, la figura y ymatge de Nostra Senyora, de statura de quatre palms de alt, honesta y devota, ab son retaule, lo qual vui de present sta en mans del pintor per pintar. Te la santa ymatge sos mantos de colors honests y soficients.

^{lf. 4v} DE LA CAPELLA DE SANT PERE

La tersera capella es dins dita sancta sglesia de Mura es al costat de la de Nostra Senyora, a la part del Evangeli; en la qual capella, es lo altar de pedra, ab sa ara portatil y hornaments honests, sots invocatio del glorios y benaventurat apostol y vicari de Christo sant Pere. Es la sua figura en lo mix y part principal pintada ab insignies de papa, y en los taulons dels costats de sa sancta historia, dalt en lo mix Christo crucificat; com tambe en lo altar major, lo bancal ab figuras de la Pietat y dels benaventurats Sant Joan Batista y Sant Sebastia, sta dit sant retaula pintat honestament y mou a devotio.

DEL COR

En dita santa sglesia de Mura es lo cor per a resar y cantar los officis, de la forma següent, so es, accomodat ni molt gran ni massa xic; sta alt, pujes en ell ab scala de pedra, part de caragol, clar y axasible de pujar. Sta guarnit dit cor ab scons per a seure, y en lo mix, un altar portatil y retaula ab un Christo, tot movent a devotio, y de dit cor se veuen tots los altars de dita sglesia.

DE LES FONTS BAPTISMALS Y ALTRES COSSES SON EN DITA SGLERIA

Les fonts bapbismals stan a la part del Evangeli son de pedra y los vasos ahont sta la aygua ^{ff. 5r} son de aram stanyat, tanquen se dites fons ab cobertor de fusta, tancadura y clau, y una cuberta de couro. Davant ditas fonts, so es, en la paret sta un retaule o quadro de fusta, pintat ab algunas figuras antigues de alguns sancts y demunt, un Christo, lo qual tot mou a devotio. Davant lo altar major penje un canalobre de ferro ab ciris per a fer luminaria quant se alse lo Sanctissim Sagrament y dos lantias, la una de les quals crema continuament cada dia; altre canalobre de ferro y dos lantias pengen davant les capelles de Nostra Senyora y Sant Pere, les quals lantias totes cremen los diumengies y festes. Mes a en dita sglesia un rollo de campanetas, y altra campaneta junta al altar major per asenyalar quant se alsa lo Sanctissim Sagrament, y altres hores quant es menester. Junta al altar major stan dos canalobres de ferro portatils, so es, un a cada part per encendre ciris y candellas. Te dita sglesia mitga dotzena de canelobras de lauto, y alguns altres de fusta per guarnir los altars, possar ciris y fer luminaria quant es menester. Tanbe a en dita sglesia pulpit o trona per a predicar y un confesionari.

Lo assistir lo poble en les misses y officis es en la forma següent, so es, que de les capelles fins a mitga sglesia a cada part stan bancs y scons, ahont commodament stan assentats los homens, y dels scons fins a la porta de la sglesia, resta spay, ahont stan les dones y axi ni dona alguna sta entre los homens, ni home algu reste entre les dones.²² Estan de tal manera los scons y bancs que tots miran y stan girats de cara als altars. ^{ff. 5v} Sobre de la sglesia stan quatre campanas ab pilars, so es, dos medianes y dos petites, per a tocar als officis y misses.

DEL FOSSAR O SEMENTIRI

Junta a la dita sglesia es lo fossar o sementiri lo qual sta contiguo a la sglesia. Es gran, raonablement, te dos portals per entrar en ell, lahu sta apart davant, so es, a la ma dreta del portal de la sglesia y laltre al cap de dit fossar, tras de la sglesia; esta dit fossar rodat de paret vella, la qual se va reparant per a que stiga mes decent y devotament y ab major beneratio y respecte dels cossos an rebuts los Sanctissims Sagraments en lo temps vivien.

22. La separació dels homes i de les dones a l'església era una pràctica habitual de l'època. L'edicta «Del modo de estar en la esglesia ab reverencia y devocio», publicat en les *Constitutiones Synodales Vicenses, aeditae anno Domini, MDLXXXI*, Tarragona, Typ. Philippi Roberti, any 1591, f. 69, establia així la separació entre els homes i les dones a l'església: «E que en les esglesias en las quals y aura lloc asenyalat per als homes distinct y triat de les dones ningun home se mescle, ni se pos, ni atur en lo lloc de les dones, ni les dones en lo lloc dels homes.»

DE LES MISSES ORDINARIES Y ANIVERSARIS
SE CELEBRAN EN DITA SGLESIA

Les misses y aniversaris se celebren ordinariament en dita sglesia de Mura per les animes dels faels defuncts, en lo discurs del any, son les següents:

Per la anima del quondam Antoni Matarodona y dels seus, una missa cada setmana, lo dia mes acomodat se puga celebrar. Es la charitat sinquanta y dos sous, dic: 2 LL. 12 S., rebanse sobra lo moli de Mura, lo qual de present poseex y te Antic Fabrega, moliner. La demes charitat acostuma de donar per sa devotio en Matarodona, pagies, de Santa Creu de Palou, sofragania de Mura.

Lo dia de Sant Urba, so es, a vint y sinc de max, se celebra un aniversari per la anima del quondam Jaume Mata, es la charitat sinc sous, dic: 5 S., paguels en Mata, pagies de Mura.

Mes un dia entre quaresma o quant aparega al rector o curat de Mura esser mes commodo, se celebra un aniversari per la anima del quondam Antic Paric y dels seus, es la chari-^{lf. 6v} tat vint y sinch sous, dic: 1 Ll. 5 S., reban se sobre la cassa de Miquel Graner de Navarcles.

Mes se celebren dotze misses, so es, una cada mes, per les animes dels quondam Jaume y Antoni Matas; es la charitat vint y quatra sous dic: 1 Ll. 4 S., paguels en Mata de Mura.

Mes se celebra una missa cada mes per la anima del quondam Antoni Serra, es la charitat divuit sous, dic: 18 S., paguels en Mata de Mura.

Mes en octubre se celebra un aniversari ab quatre capellans per la anima del quondam Joan Pux y dels seus, es la charitat dotze sous, dic: 12 S., paguels en Pux de la Balma, pagies de Mura y te donar a menjar als capellans lo dia se celebra.

Mes avant, lo dia apres la festa de Sant Martí, se celebra un aniversari per la anima del quondam Vicens Sanctlay, es la charitat deu sous, dic: 10 S., reban se sobre la cassa o mas del Pux de la Balma de Mura.

Mes se celebra una missa quiscun mes per la anima del quondam Jaume Matarodona, es la charitat vint y quatra sous, dic: 1 Ll. 4 S., reban se sobre la cassa o mas de les Cudines de Relinas.

Mes se celebren dos misses quiscun mes, so es, la una per la anima del quondam Faliu Mata, y altra per la anima del quondam Baldiri Mata, dona la charitat Joan Miquel Mata, pagies de Mura.

Mes lo dia dels Sants Inocents se celebra una missa per les animes proseexen del Pux de la Balma, dona en Pux de la Balma, pagies de Mura, dos sous de charitat, dic: 2 S.

^{lf. 6v} Mes lo dia de Sant Miquel de max fa celebrar en Villa del mas de dita parrochia de Mura, per sa devotio, un cantar ab los capellans que vol y los dona charitat y a dinar.

Mes acostuma en Mata lo dimars de sincogesima, o quan li apar, fer un cantar de sa devotio ab los capellans qui vol, donals la charitat y a dinar.

Mes acostumen los del mas Paric, lo dia de Santa Llúcia, fer un cantar de sa devotio, ab los capellans volen, donen los la charitat y a dinar.

Mes lo dia apar mes acomodat en la sofraganea de Mura, Santa Creu de Palou (de la qual se fara particular mantio) se celebra un cantar per la anima de Valenti Pux y dels seus, es la charitat vint sous, dic: 1 Ll., paguels en Riera, pagies de Rocafort.

Mes a fundat lo quondam Francesch Villar Joan, pagies, lo qual mori en la casa de la Mata de Mura, un cantar cada setmana lo dia mes acomodat, lo qual

vol se celebra en la sglesia parroquial de Sant Martí de Mura, en lo sementiri o fosar de la qual dit defunt esta enterrat, per charitat del qual cantar dexa sis sous per cada setmana. La major part dels instruments y actes estan en poder del Senyor Dega de Manresa, fa acabar de enllestir y assentar te adonar compliment a la consignatio de renda (per obs de la celebratio de ditas missas) Joan Miquel Mata, hereu de dit defunct, ja se va continuant cada setmana la celebratio de dit cantar. Era dit defunt Francesch Vilar Joan, pagies, natural de la parrochia de Santa Maria de Moya, bisbat de Vic.

ff. 7r LES MISSES VULGARMENT DITES DE CONREUS

Esta en consuatut y pratiga quiscun any de celebrar se en dita sancta sglesia de Mura misses les quals vulgarment anomenen per los conreus y en altra part diuen menjars, per la charitat de les quals sta en possessio de rebre lo rector o curat de dita sglesia sert numero de forment, del qual en altra part del present corn se fara mantio, lo quant es per quiscuna cassa o massos. Son en numero ditas missas de conreus, entre tota la parrochia, quoranta y dos, segons e pogut trobar notat y assenyalat en un libre vell, dic son: 42 missas, so es:

Per la Mata,	sis missas	dic: 6 missas
Per la Vall	quatra missas	dic: 4 "
Per lo Soller	quatra missas	dic: 4 "
Per les Sollanes	quatra missas	dic: 4 "
Per lo Xetmar	una missa	dic: 1 "
Per Sanct Lay	dos missas	dic: 2 "
Per la Roca	dos missas	dic: 2 "
Per lo Paric	dos missas	dic: 2 "
Per la Pineda	dos missas	dic: 2 "
Per lo Llobet	dos missas	dic: 2 "
Per la Villa	tres missas	dic: 3 "
Per lo Pux	quatra missas	dic: 4 "
Per la Roca	una missa	dic: 1 "
Per Puxroure	una missa	dic: 1 "
Per Matarodona	quatra missas	dic: 4 "
Per lo Puxet	una missa	dic: 1 "
Per lo mas Rosinyol de Caldes	una missa	dic: 1 "

Es tambe consuetut y pratiga que la setmana se deuen celebrar ditas missas, que lo diumenge presedent quant se fa la amonestatio de les festes, se amonesten les sobredites misses y aniversaris.

ff. 7v DE LAS APLEGAS Y ACAPTAS SE FAN EN LA SGLERIA

Tots los diumenges y festes de guardar, apre de haver sumit lo sacerdot lo Sanctissim Sagrament del cos pretios de Jesuchrist o acabada la missa, los Obres de la sglesia (los quals son dos) y altres qui tenen carrech de alguns acaptiris, com son, del Hospital de Barcelona, Montserrat y altres, etc. aplegan per la sglesia, y las charitats se troben en lo acapte o basi de la Obra y luminaria quiscun diumenge se assenta en un libro, per axo diputat, y la charitat se posa en la

caxa o sep de la Obra y quant es menester servex en lo reparo, obra y luminaria de dita sglesia y tambe se scriu y assente en lo ques distribuex. Lo matex compte se te en lo ques aplega per les animes del purgatori y lo proseit servex per missas y cantars se fan en dita sglesia per charitats de dites misses, per dit accapte y basi de les animes de purgatori se te ja un altre libre ahont se assente tot lo proseit y distribuït. Lo dia del glorios Sant March Evangelista, es costum en dita sglesia de Mura de fer ellectio de Obres y los qui acaben donen compte als qui entren en presentia del rector. La caxa o sep ahont se possen ditas charitats se tanca ab tres tancaduras y claus diferents, las dos tenen los obres de dita sglesia y una lo rector, y esta es la practica y orde que vuy de present se serve en dita sglesia y parrochia de Mura.

Benifici, causa pia, confreria, ni altres ministracions, en dita sglesia de Mura, so es, la parrochial, ni en les altres ciuades dins dita parrochia (de les quals se fara mentio) no ya per al present sino que alguns prenen carec de aplegar per alguns ciris quant se baten los blats y de aquexes charitats se fan dits ciris, y quant apar vendres los obres ^{/f. 8v/} obtinguda licentia los venen y servex com lo proceït en lo que es necessari de obra o reparo per la matexa sglesia y lo sobre dit costum, practica y orde (com esta dit) es, lo ques serve en dita parroquial sglesia de Mura.

DE LA SOFREGANIA DE MURA

La sofregania de Mura, la qual se anomena Santa Creu de Palou,²³ es a la part de sol ponent y dista de la parrochial sglesia de Sant Martí, so es, que y a de camí una leuga larguissima, aspre, pedragossa, solitaria y de mal camí y se tenen de travesar montanyes altes, ab grans puixades y baxades. Sta la sglesia ciutada en una costa a la part de mix jorn; de grandesa de trenta sis fins en quaranta sollas de larc, y quatorsa fins en setse de ample. La fabrica de ella es de volta grasa rahonablement, fort, blanca y ben reparada. Te tres capellas dins si, so es, la major ab son altar de pedra y ara portatil y retaula dedicat a honra y veneratio de la sanctissima Creu de Christo. Sta a la part dreta de dita capella y altar major; altra capella ab altar y retaula dedicat a Nostra Senyora Maria Sanctissima, y a la part squerra, altra capella ab son altar y retaula dedicat a veneratio y honra del benaventurat Sant Sebastia, Sant Roc y Santa Apollonia. Tenen dits altars los hornaments de pallits, tovalles, casullas y lo demes, bons y honests y un parell de canalobres de lauto per cada altar. Y devant dits sants altars y capellas pengie un canalobre de fero ab ciris per afer luminaria quant se alse lo Sanctissim Sagrament, y dos lantias ab ses bacinas decentment. Esta dita capella devota, sola, no te cassa alguna prop de ella, no esta en ella reservat lo Sanctissim Sagrament. Junta ella sta un fossar per les casses de dita sofregania, ^{/f. 8v/} les quals cases, de dita sofregania, Santa Creu de Palou, son quatre, tres de les quals son habitades y una que per lo present no y sta algu. En dita sofregania Santa Creu de Palou, se va de Mura en fora a dir missa tots los diumenges, y algunes festes del any y altres dies; te dita capella un calser de plata honest, y tambe te dita capella y sofregania pila de fonts babtismals de pedra ab tencador de fusta, tencadura y clau, y cobertor de cuyro. Es dita sofregania penosissima de

23. *Catalunya romànica. El Bages*, vol. xi, Barcelona, 1984, p. 335-336.

servir, empero com la gent de aquelles tres casses sian bons christians y devots, y dita capella devota, donen animo y sfors per fer dita servitut. Les charitats se aplegan en lo basi de la obra, servexen per la matexa sglesia y lo basi de les animes per charitat de misses se celebren per ellas.

DE LA CAPELLA DE SANTA MARGARIADA²⁴

Dins dita parrochia de Sant Martí de Mura sta cituada altra capella cerca de la cassa del Pux de la Balma, la qual capella es fundada a honra y invocatio de la benaventurada Santa Margarida, verge y martir, es fort, antiga, ab ornaments de palits, camis, amit, sinyell, stolla, maniple, cassulla y corporals bons y honests, stovallas pobretas y dolentas, y lo retaula que te necessitat de reparar, y tambe lo altar per que es petit.

DE LA CAPELLA DE SANT LAY O LICERI²⁵

Mes esta adificada altra capella dins dita parrochia de Mura, serca de una cassa se diu cassa o mas Sanctlay; la qual capella es devota, encara que pobreta per faltarli tots ornaments; ^{f. 9r} com dita capella no tinga mes de altar de pedra y retaula de fusta sens pintar, un palit y unes stovalles. Sta dita capella edificada a honra y veneratio de Sant Lay o Liceri *qui fuit episcopus Illerdensis diocesis hoc autem, ame pie creditur.*

DE LA CAPELLA DE SANT AON O ABUNDI

Mes sta en dita parrochia de Mura altra capella, part de ella descoberta y molt vella, la qual per asi es anomenada Sant Aon; sta sola y molt apartada de cassa alguna. Esta no te mes de altar de pedra sens retaula, y tancas ab portes simplement y pobre.

DE LA CAPELLA DE SANT JAUME²⁶

Serca de la cassa de la Mata en dita parrochia, sta altra capella fundada a veneratio y honra del benaventurat Sant Jaume major, la qual capella es devota y te los hornaments necessaris per a celebrar missa com son ara portatil, retaula, palit, tres stovalles, los vestits bons y honests y calser de plata, los quals hornaments se guardan en la cassa de la Mata.

Les sobre dites capellas son dins la parrochia de Mura. Algunas jornades del any se va a ellas ab professo, y a las que stan decentment se celebra, aportant los hornaments falten de la parrochial sglesia de Sant Martí. Y ales que nos diu missa se fa statio y se torne a dir la missa a la sglesia parrochial; ahont sta reservat lo Sanctissim Sagrament del cos precios del Senyor y se celebre mes decentment.

24. Antoni FERRANDO I ROIG, *El mas Puig de la Balma (Mura-Bages)*, Barcelona, 1993, p. 31.

25. Xavier COLL I FERRET, *Mura. La terra, la gent i sant Martí*, Mura, 1985, p. 77-78.

26. Xavier COLL I FERRET, *Mura. La terra, la gent i sant Martí*, Mura, 1985, p. 78.

f. 9^v DELS SACERDOTS

Los preveres o sacerdots acostumen de residir en dita parrochia de Mura ordinariament son dos; es a saber, rector y vicari, los quals de present son los ja predits y anomenats, so es, jo Jaume Oller, prevere y indigne rector, de edat de sinquanta y tres anys, natural de la vila de Santa Coloma de Centelles y lo vicari, lo venerable Antic Altifulla, natural de la vila de Santpedor tots del matex bisbat de Vic, es dit Antic Altifulla de edat trenta sis anys.

DELS STUDIANS DE DITA PARROCHIA DE MURA

Proseexen y son naturals de dita parrochia de Mura los discrets y virtuosos jovens studians seguens: so es, Joseph Sanctlay, fill legitim y natural dels honorables Antoni Sanctlay y Valentina, muller sua, pagiesos habitants en lo loc de Mura y naturals de dita parrochia, los dos vivents. Es lo sobre dit Joseph Sanctlay de edat de vint y cinc anys, stodia Theologia de present en Barcelona.

Stanbe natural de dita parrochia Joseph Jaume Villa, fill legitim y natural dels honorables Bartomeu Villa, pagies vivent, natural de la matexa parrochia de Mura y habitant en dit loc, y de la dona na Antonia quondam muller de aquell, defuncta, natural de la vila de Monistrol de Montserrat. Stodia dit Jaume Villa, Gramatica en Barcelona, es en los vint y quatra anys de sa edat.

Tambe es natural de dita parrochia de Mura Joan Matarodona, fill legitim y natural dels honorables Jaume Matarodona defunct, f. 10^r/ pages de la sofragania sobre dita Santa Creu de Palou, parrochia y terme de Mura y de la dona, na Augustina, muller sua, vivent, natural de Santa Maria de Talamanca del matex bisbat. Stodia lo sobre dit Joan Matarrodona Theologia en la Universitat de Barcelona y collegi de Betlem, es de edat, dit Joan Matarodona, de vint y dos anys.

Son los prenomenats Joseph Sanctlay, Jaume Villa, Joan Matarodona fills de virtuosos pares y mares y molt christians, als quals tots jo e coneguts y ministrats los sanctissims sacraments de Sancta Mare Sglesia molt frequentment; y tambe tinc entes, jo dit Jaume Oller, rector predit, lur linatge esser antic y honrat, y de dits jovens y studians se te molta confiansa son y an de esser molt servents de Nostre Senyor, com des de lur infantia sian estats ben morigerats y devots.

DE LES CASES DE PAGESOS

Les casses de pagiesos, cituadas dins dita parrochia de Mura y habitades de lurs propis amos, en numero son dotze, juntament ab les de la sofragania, y son les seguents: La Mata,²⁷ La Vall,²⁸ Lo Soller, Sanctlay, Lo Lobet, La Roca, Lo Paric, La Villa, Lo Pux de la Balma,²⁹ Matarodona, Puxture, La Pineda. En la sofragania a una casa se anomena lo Pux, en la qual de present no sta algu, mes

27. Salvador CARDÚS, «Les velles masies de Sant Llorenç del Munt. La Mata», *Butlletí del Club Pirinenc de Terrassa*, III (1925), p. 127-132.

28. Pere SALA I FLOTATS, «Masia/La vall de Mura», *Arxiu del Centre Excursionista de Terrassa*, maig-juny 1925, núm. 35, p. 157-161.

29. Antoni FERRANDO I ROIG, *El mas Puig de la Balma (Mura-Bages)*, Barcelona, 1993.

y a tres cassas o massias ahont habitan stadans logates, lo nom de les quals casses es: 1. La Rectoria vella, 2. Lo Xetmar, 3. Les Sollanes y altra cassa ahont es lo moli de dita parrochia, les quals casses posare cada una per si ab nomina de les persones habiten en elles y en lo present any de mil sinccents noranta y dos, an confessat y rebut lo ^{f. 10v} Sanctissim Sagrament del cos precios de Jesu Christ per Pascua de Resureccio: y los qui son confirmats o no, ab lo orde seguent:

La cassa de la Mata, y los habitants ab les qualitats tenen

An confesat y combregat	La edat tenen	confirmats
Joan Miquel Mata	60 anys	con.
Antoni Joan Mata	34 anys	con.
Francesch Mata	22 anys	
Antoni Mata	18 anys	con
Joan Mata	15 anys	
Salvador Bertran	16 anys	con.
Lorens Aragones	24 anys	con.
Pere Sania	25 anys	con.
Gabriel Vinyas	16 anys	
Pere Saluy	17 anys	
Pau Ayner	20 anys	con.
Joan Ayner	18 anys	con.
Francesch Diner	36 anys	
Bernat de la Farga	24 anys	con.
Antonia Mata	40 anys	con.
Elisabet Mata	34 anys	
Anna Mata	20 anys	con.
Antiga Mata	18 anys	
Elisabet Mitgans	16 anys	
Domingo Debedos	54 anys	con.
Joan Debedos	30 anys	con.

Los habitants en dita cassa de la Mata qui no combreguen ni tant poc son confirmats son los següents:

Eleonor Mata	10 anys
Elisabet Mata	8 anys

Son en numero les sobre dites persones que habiten en dita cassa de la Mata vint y tres, dic 23. De les quals los vint y un de comunio. Los de Comunio vint y un, dic: 21.

^{f. 11r} *Lo Soller*

An confesat y combregat	Edat	confirmats
Valenti Soller	64 anys	es confir.
Antoni Soller	27 anys	
Joan Soller	25 anys	
Jaume Soller	22 anys	
Miquel Soller	20 anys	
Francesch Palou	18 anys	
Guilem, moso	15 anys	
Elisabet Sollera	46 anys	confir.
Joana Sollera	16 anys	
Speransa Sollera	16 anys	

Los habitants en dita cassa del Soller qui no combreguen, ni tant poc son confirmats son los següents:

Valenti Pla	6 anys
-------------	--------

Les Sollanes

La cassa y mas de les Sollanes lo qual se te y posseix per lo sobre dit Valenti Soller; los qui en dita cassa habiten, ab les qualitats tenen son los següents:

An confessat y combregat	La edat	Confirmats
Gabriel Robio	50 anys	confir.
Jaume Robio	20 anys	confir.
Joan Robio	18 anys	confir.
Bernat Robio	17 anys	confir.
Margarida Rubio	43 anys	confir.

Los sus dits an confessat y combregat y son confirmats. Los no confirmats abitants en ditas Solanes son los següents:

Miquella Robio	10 anys
Alleonor Robio	8 anys

[f. 11v] *La Vall*

Confessat y combregat	La edat	Confirmats
Francesch Vall	28 anys	confir.
Vicens Vall	24 anys	confir.
Antoni Vall	26 anys	
Antoni Vall	30 anys	confir.
Aleonor Vall	44 anys	confir.
Beneta Vall	20 anys	con.
Joana Vall	18 anys	

Los qui no an combregat ni son confirmats de dita cassa son los següents:

Magdalena T	12 anys
Marti Vall	1 anys

Lo Xetmar

La cassa y mas anomenat lo Xetmar, lo qual se te y posseix per Joan Villa, pagies de dita parrochia de Mura, los habitants en ell ab les qualitats son los següents:

Confessats y combregats	La edat	Confirmats
Salvador Vall	50 anys	confir.
Guillem Oliveras	28 anys	confir.
Antic Oliveras	20 anys	
Speransa Vall	45 anys	confir.
Antonia Roca	15 anys	

Los qui no combregan ni tant poc son confirmats de dita cassa:

Jaume Vall	12 anys
Valenti Vall	10 anys
Joan Vall	7 anys

[f. 12r] *Sanct Lay*

An confessat y combregat	De edat	son confirmats
Jaume Sanctlay	38 anys	confir.
Valenti Sanctlay	26 anys	con.

Salvador Sanctlay	24 anys	con.
Marti Sanctlay	16 anys	
Eularia Sanctlayna	50 anys	confir.
Elisabet Sanctlayna	35 anys	con.
Speransa Sanctlayna	16 anys	

Los qui no combreguen ni son confirmats en dita cassa son los següents:

Antoni Joan Sanctlay	11 anys
Maria Violant	9 anys
Aleonor	7 anys
Angela Sanctlayna	1 any
y Salvador Mir	10 anys

La Rectoria Vella

An confessat y combregat	Edat	Confirmats
Bernat Marfet	50 anys	confir.
Anna Marfeta	38 anys	confir.

Los qui no combregan ni son confirmats:

Marti Marfet	10 anys
Eularia Marfeta	12 anys
Margarida Marfeta	8 anys
Maria Marfeta	1 any

Es la sobre dita cassa la rectoria vella la qual se te y posseix de present lo rector de dita parrochia de Mura; de la qual se fara mentio en altra part, axi de dita cassa com tanbe de les honors y possessions y terres annexes a dita rectoria

f. 12^v *La cassa de la Roca*

An confessat y combregat	La edat	Confir.
Joan Salla Roca	36 anys	com.
Margarida Salla	22 anys	com.
Joana Rocasallas	17 anys	

Los de dita cassa qui no combreguen ni son confirmats son los següents:

Joan Salla Roca	12 anys
Antoni Joan Salla Roca	9 anys
Marti Salla Roca	7 anys
Valentina Salla	1 any

Lo Peric

Confessats	Edat	Confirmats
Joan Miquel Paric	14 anys	confir.
Pere Spinalt	23 anys	con.
Antiga Perica	44 anys	confir.
Antiga Parica	15 anys	confir.

Los qui no combregan y son confirmats:

Magdalena Parica	12 anys	con.
Joana Parica	10 anys	con.

Los qui no son confirmats son los següents:

Valentina Parica	7 anys
------------------	--------

Lo Moli

Confessats y combregats	Edat	Confirmats
Antic Fabres	70 anys	confir.
Sabastia Fabres	44 anys	con.
Antoni Fabres	25 anys	con.
Valenti Fabres	14 anys	
Aleonor Fabres	40 anys	con.
Angela Fabres	16 anys	con.
Joana Fabres	24 anys	

Los qui no combregan ni son confirmats en dit moli:

Margarida Costa 2 anys

f. 13^r *La Villa*

Confessats y combregats	De edat	Confirmats
Joan Villa	70 anys	confir.
Raphael Villa	40 anys	confir.
Francesch Villa	50 anys	confir.
Barnat Sarda	21 anys	confir.
Barnat Gugart	19 anys	
Pere Villa	38 anys	confir.
Hieronima Villa	43 anys	confir.
Angela Villa	33 anys	confir.
Antonia Villa	18 anys	
Paula Villa	16 anys	
Speransa Villa	14 anys	

Los que en dita cassa ni son confirmats ni reben lo Sanctissim Sagrament:

Angela Villa	12 anys
Joana Villa	10 anys
Gabriella Villa	10 anys
Antonia Villa	9 anys
Antiga Villa	7 anys
Elisabet Villa	6 anys
Joan Villa	12 anys
Joan Villa	11 anys
Antoni Joan Villa	5 anys
Marti Villa	2 anys

Lo Pux de la Balma

Confessats y combregats	La edat	Confirmats
Joan Pux	48 anys	confir.
Pascual Pux	36 anys	confir.
Valenti Pux	15 anys	
Pere Gariga	50 anys	confir.
Bertran, pastor	36 anys	confir.
Elisabet Pux	36 anys	confir.
Antonia Loreta	18 anys	confir.

f. 13^v Los qui no an rebut lo Sanctissim Sagrament ni tant poc son confirmats de dita cassa del Pux de la Balma:

Thomas Pux	13 anys
Jaume Pux	10 anys

Antiga Pux	8 anys
Antoni Joan Pux	6 anys
Maria Anna	2 anys

LES CASSES DELS PAGESOS DE LA SOFREGANIA
SANTA CREU DE PALOU

Matarodona

Confessats y combregats	La edat	Confirmats
Christophol Matarodona	39 anys	confir.
Salvador Matarodona	34 anys	confir.
Jaume Matarodona	31 anys	confir.
Antoni Matarodona	24 anys	confir.
Jaume Questrell	21 anys	
Bartomeu Pujol	24 anys	confir.
Antoni Joan Matarodona	16 anys	
Hieroní Serra	17 anys	
Joan Perxay	22 anys	
Joan Rollac	20 anys	
Agustina Matarodona	60 anys	confir.
Valentina Matarodona	40 anys	confir.
Antonia Matarodona	16 anys	confir.
Agnes Matarodona	16 anys	

Los qui no an rebut lo Sanctissim Sagrament ni son confirmats sino un:

Lorens Matarodona	10 anys	
Pere Matarodona	8 anys	
Valenti Matarodona	8 anys	
Eularia Matarodona	4 anys	
Martí Matarodona	1 mes	
Guillem Longo	12 anys	
Miquel Serra	12 anys	confir.

†^{14r} *Pux Toura*

Confessats y combregats	La edat	Confirmats
Salvador Puxtoura	42 anys	confir.
Montserrat Puxtoura	42 anys	confir.
Antic Puxtoura	34 anys	confir.
Simeon Scorsell	20 anys	
Pere, parayre	24 anys	
Joan Andreu	16 anys	
Fransina Puxtoura	68 anys	confir.
Aldonza Puxtoura	30 anys	confir.
Chaterina T	20 anys	

Los que no reban lo Sanctissim Sagrament ni son confirmats de dita cassa:

Joan Puxtoura	8 anys
Antic Puxtoura	6 anys
Antoni Puxtoura	2 anys

La Pineda

Confessat y combregat	Edat	Confirmats
Antoni Farrell	28 anys	confir.
Joan Farell	26 anys	confir.
Salvador Farell	16 anys	confir.
Costansa Farella	46 anys	confir.
Joana Farella	20 anys	confir.
Catherina Farella	16 anys	confir.
Joana Morera	34 anys	confir.
Los qui no combregan:		
Joan Bornac	12 anys	
Josep Morera	4 anys	
Fransina Farella	50 anys	
Tomas Camps	5 anys	

La casa del Pux

En dita cassa per lo present no habita algu

ff. 14^v DEL LOC, CASSES Y HABITANTS,
EN LA SAGRERA O LOC DE MURA

Junta a la sglesia parrochial de Sant Martí de Mura es lo logaret o sagrera dita de Mura, ab les casses en ella cituadas, les quals son les següents:

La cassa de Antoni Pux, pagies, y los habitants

Combregat y confessat	Edat	Confirmats
Antoni Pux	38 anys	confir.
Valentina Pux	30 anys	
No son confirmats:		
Valentina Pux	6 anys	
Francesch Pux	5 anys	
Margarida Pux	4 anys	
Coloma Pux	2 anys	

La cassa de Raphael Torrella, pagies

Confessat y Combregat	Edat	Confirmats
Raphael Torrella	46 anys	confir.
Elisabet Torrella	36 anys	confir.
No son confirmats:		
Jaume Torrella	7 anys	
Eliador Torrella	8 anys	
Collomos Torrella	2 anys	

La cassa de mestre Joan Culla, mestre de casses

A combregat	Edat	Confirmat
Mestre Joan Culla	40 anys	confir.

La casa den Prat, pagies, es del Rector

An Combregat	Edat	Confirmats
Joan Prat	26 anys	confir.

Margarida Prat	24 anys	confir.
No son confirmats:		
Valentina Prat	2 anys	
Marti Prat	1 mes	
f. 15r <i>La viuda Digona, sastresa</i>		
An combregat	De edat	Confirmats
Agnes Digona	80 anys	confir.
Pascual Digona	20 anys	
<i>La Rectoria</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Jaume Oller, prevere y rector	53 anys	
M ^o Antic Altifulla, vicari	36 anys	
Pere Bes	24 anys	
Margarida Vall	60 anys	confir.
Los qui no combregan:		
Joan Lobet	11 anys	confir.
Antoni Soller Vicens	11 anys	
Magdalena Borges	7 anys	
Valenti Riera	5 anys	
<i>La casa den Bartomeu Villa, pagies</i>		
Combregat	Edat	Confirmats
Bartomeu Villa	45 anys	confir.
No combrega ni es confirmat:		
Antoni Joan Villa	8 anys	
<i>La casa del sastre Guillem Diner</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Guillem Diner	39 anys	confir.
Valenti Diner	20 anys	confir.
Joana Dinera	30 anys	confir.
Antonia Dinera	18 anys	con.
Los no confirmats:		
Magdalena Dinera	7 anys	
Antoni Diner	4 anys	
Pere Diner	1 any	
f. 15v <i>La casa den Bosch, pagies</i>		
Combregats	Edat	Confirmats
Francesch Bosch	38 anys	confir.
Antiga Bosch	34 anys	confir.
<i>La casa de Valenti Lobet, pagies</i>		
Combregats	Edat	Confirmats
Valenti Lobet	36 anys	
Hieronima Lobeta	30 anys	confir.

No confirmats:		
Hieronima Lobeta	2 anys	
<i>La casa den Costa, pagies</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Miquel Costa	42 anys	confir.
No son confirmats:		
Salvador Costa	14 anys	
Valentina Costa	11 anys	
Jaume Costa	7 anys	
<i>La casa del Lobet y esta es de les pagesies</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Margarida Lobeta	40 anys	confir.
No an combregat:		
Valentina Lobeta	14 anys	
Joana Lobeta	13 anys	confir.
Marti Lobet	10 anys	
Maurisi Bastardas	11 anys	
<i>La casa de la Viuda Pux Ferrera</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Joan Fossar	42 anys	confir.
Antonia Fossara	30 anys	confir.
no combregan:		
Joan Fossar	9 anys	
Valenti Fossar	7 anys	
Marti Fossar	4 anys	
[f. 16r An combregat	Edat	Confirmats
Violant Pux	38 anys	confir.
No combregan:		
Gratia Pux	8 anys	
Philipa Pux	10 anys	
Margarida Pux	7 anys	
<i>La casa de Barnat Fargat, traginer</i>		
A combregat	Edat	Confirmat
Bernat Fargat	47 anys	confir.
<i>La casa de Antoni Sanctlay, pagies</i>		
An combregat	Edat	confirmats
Antoni Sanctlay	53 anys	confir.
Valenti Sanctlay	20 anys	
Christophol Sanctlay	18 anys	confir
Eularia Sanctlayna	25 anys	
Valentina Sanctlayna	40 anys	confir.
Antonia Sanctlayna	16 anys	
<i>La casa de Joan Salla, parayre</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Joan Magrans o Salla	30 anys	confirmat

Miquella Magrans	20 anys	confir.
No son confirmats:		
Valentina Magrans	3 anys	
Lluís Magrans	1 any	
<i>La casa de Jaume Paric, parayre</i>		
An Combregat	Edat	Confirmats
Jaume Paric	40 anys	con.
Elisabet Parica	34 anys	con.
No combregan:		
Tonia Parica	13 anys	
Marti Paric	10 anys	
Fransina Parica	8 anys	
Lorens Paric	2 anys	
f. 16v <i>La casa de Antoni Launion, texidor</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Antoni Launion	50 anys	confir.
Salvador Launion	27 anys	confir.
Agnes Launion	44 anys	con.
Joana Launion	20 anys	con.
Los qui no combreguen:		
Hieronima Launion	2 anys	
Francesch Pomet	6 anys	
<i>La casa den Mas, mestre de cases</i>		
An combregat	Edat	Confirmats
Agnes Roca	60 anys	confir.
Pere Mas	36 anys	
Antiga Mas	27 anys	
Los qui no combregan:		
Speransa Mas	7 anys	
Joan Marti Mas	3 anys	
Maria Mas	1 any	
<i>La casa de Bartomeu Serra, pagies</i>		
Combregats	Edat	Confir.
Bartomeu Serra	44 anys	confir.
Eleonor Serra	34 anys	confir.
Gabriella Argimira	38 anys	confir.
Los qui no combregan:		
Joan Serra	7 anys	
Valenti Serra	5 anys	
Eleonor Argimira	5 anys	

Es lo numero de les persones sobre scrites les quals en aquest punt se troben en dita parrochia de Sant Martí de Mura y la sofraganea de aquella: dos centas saxanta y vuit, dic: 268.

f. 17r De les quals persones per la Pascua de Resurecctio de mil sinc cents no-ranta y dos an rebut lo Sanctissim Sagrament del cos presios de Jesuchrist cent y sexanta y set persones, dic: 167.

De les quals moltes de ellas (dita Santa Comunió) frequenten algunes voltes entre lo any, lo que sia a gloria de Nostre Senyor y a be de les lurs animes. Tanbe sea de advertir que quant en les persones sobre scrites se possa los anys de lur hedat es desta manera que de les persones no sea pogut saber lo cert, se possa poc mes o manco, segons per relatio y conjectura o les mes sertes se es pogut dissernir.

DELS FRUITS Y COM LOS ACOSTUMEN DE PAGAR EN DITA PARROCHIA DE MURA

Es costum y pratiga en dita parrochia de Sant Martí de Mura pagar delma y premitia de forment, segol, mastall, ordi y sivada, de legums, y altres grans, com son mill, meuca, lavor de canem, etc. o per esser poca cossa o no estar en consuetut alguns paguen y altres no.

Lo modo de pagar es en la forma seguent, so es, que paguen en gra y es que de vuit quarteras y mitga, pagan una quartera, y aquexa quartera se partex, es a saber, que lo Senyor qui reb los delmes lo qual vui son dos qui reben per judicis del present dit Senyor o los dos tots junts mitga quartera y la altra mitgia quartera reb lo rector, de manera que tant esta en possessio de rebre lo rector per si, com los dos Senyors en comu qui vui reben dits delmes. Los quals Senyors son de present los illustres Don Hieroni de Paguera y Alexandre de Cordelles per raho de cassament feu ab la illustra dona Isabela ^{l. 17v} de Paguera defunta, filla dels illustres Don Berenguer de Paguera y dona Angela de Gaver, muller sua, y dit Senyor Alexandre de Cordellas, per raho del adot li aporta dita dona Isabell de Paguera esta en possessio y reb de present dita part de delmes; y de la forma sobre dita es la consuetut y practica de pagar en dita parrochia y sofragania de Mura; y sta la sglesia o lo rector per ella en possessio de rebre los sobre dits grans en la forma y modo sobre dits generalment per tota la parrochia y terme de Sant Martí de Mura

DE LA VEREMA Y OLIVES

La varema, so es, de las vinyas es costum y pratiga de pagar de deu carregues una, y tanbe se partex per judicis, so es, la meytat per lo rector, y la altra meytat per al Senyor, so es, la mitga carraga se partexen los dos dits Senyors.

De les olives acostumen de pagar de deu quarteras una, y tanbe se serve lo matex modo que es rebre tant lo rector com tots dos dits Senyors.

DEL CARNALATGIA Y FORMATGIES

Tambe se acostuma de pagar en dita parrochia de Sant Martí de Mura algun carnelatgie y es que les casses y heretat dels pagessos paguen quiscu: un cabrit, un porcell y un pollastre, un vello de lana, sis formatges y de aso esta en possessio lo rector de rebre lo ters tant solament, y les restants dos parts reben dits Senyors. Mes acostumen quant nax algun vedell o altre animal gros de pagar un polastre, lo qual tanbe reb sa part lo rector y en lo modo ^{l. 18r} y forma sobre dits es consuetut y practica de pagar los pagessos de tota la parrochia de Mura; y los

Senyors y rector reban accepte empero la cassa y mas del Lobet, la qual cassa esta cituada en lo loc y sagrera de Mura, y lo carnelatgie, so es, cabrit, porcell, pollastre, vello de lana y formatges acostumen de pagar quiscun any paguen los hereus de dita cassa tot lo sobre dit al rector sens partir poc ni molt ab Senyor algu; y dita cassa eo mas fa quiscun any serts sensos a la sglesia los quals reb lo rector:

DEL CANEM

Acostumen tanbe en dita parrochia de Mura pagar, quiscun any, delme dels canems se cull, so es, que quant es arrenecat y spolsat y net, de deu en deu manades, paguen una y aquexa se partex entre lo Senyor y rector, com sta dit de la verema y olives; accepte alguns ords dels quals se fara expressa mentio, dels quals o pren tot lo rector, sens partir res ab lo Senyor.

DELS PROPIS POSSEEX LA IGLESIA DE MURA EO LO RECTOR PER ELLA

Mes te y posseex la dita sglesia parrochial de Sanct Martí de Mura o lo rector per ella: una casa petita en la sagrera o loc de Mura, la qual cassa sta cituada a la part de tremuntana de dita sglesia, en la qual casseta esta de present Joan Prat, sastre, la qual cassa se te y posseex per dita sglesia eo lo rector de aquella.

Mes a la altra part de la sglesia, so es, a mix jorn, te y posseex una pessa de terra inculta, la qual pessa es entre lo fossar y la riera, en la qual pessa y a plantadas quatra nogueras, de la qual pessa se servexen per plassa y esser part fresca y junta la riera y axi de les nogueres com tanbe de tot lo ambit de dita pesssa de terra sta en possessio la sglesia eo lo rector per ella com dit es.

f. 18^v Mes te y posseex la sglesia de Mura eo lo rector per ella, una cassa eo rectoria en la qual acostumaven de star los capellans en temps passat y e stat y habitat jo, Jaume Oller, sobre dit. La qual cassa sta solla cituada a la tersa part de un quart de leuga, a la part de lavant o sol yxent, per la riera amunt, qui va de dita sglesia a la Mata de Mura, de la qual cassa nos pot veure la sglesia y poc oir tocar les campanes. Te dita cassa en lo circuit algunas terras y possessions de fexes y ords les quals se coltiven y senbren, y altres que nos coltiven. Te tanbe dita cassa una pallissa. Te tres cassolots dintra la propietat, lo nom dels quals son los Faus Jugans, les Rigoltes, lo Borrell, lo qual Borrell son dos ambits de cassolots separats y la dita cassa y cassolots ab les terres, honors y possessions se te y posseex per la sglesia eo lo rector de Sant Martí de Mura.

Mes te y posseex la dita sglesia en lo loc nomenat les Comes, qui va cami de Mura a Tallamanca, una pessa de terra.

Mes te y posseex dita sglesia o lo rector per ella juncta a la sglesia sofreganea de Santa Creu, so es, en lo circuit unas quantas fexetes de terra en les quals y a plantadas algunas oliveras, les quals se tenen y posseex per dit rector de Mura com a obtenint dita rectoria de Sant Martí de Mura; en les quals terres, ords y possessions sobre dites, sempre y quant apar al rector fer les sembrar o pot fer sens impediment de persona alguna; y lo fruit se cull es a son util y profit, poc o molt que sia sens respondre ni pagar delme ni interes algu a Senyor, ni altre qualsevol personas ni tant poc te obligatio alguna de pagar sensos ni alguna altre heretat de dites casses, ni terres, e possessions te y posseex com a obtenint dita parrochia.

|f. 19^r DELS ALOUS AXI DE CASSES EO DE TERRES
STA EN POSSESSIO LA SGLESIA

Esta en possessio lo rector de la sglesia parrochial de Sant Martí de Mura per raho de la rectoria de rebre quiscun any de la cassa y mas del Lobet, lo cabrit, porcell, pollastre, vello de lana y quatra formatges com ja sta dit en altra par, sens partir dit carnelatgia ab Senyor ni ab altra persona; y mes reb sobre dita cassa divuit diners de sensos; y dos cassetas te dita cassa del Lobet contiguas a ella, ahont stan stadants logates, y la cassa a feta mestre Guillem Diner, sastre; y altra, Bartomeu Villa, pagies; y tambe la cassa a feta lo quondam Guillem Puxfarrer, en la qual de present habita Violant Pux, viuda, muller relictas de dit Pux, farrer, y sa familia; y la cassa de Bernat Marcet, pagies; y la cassa de Antoni Sanctlay, pagies, y tot lo restant de una pessa de terra ahont stan cituadas y edificadas part de ditas cassas se te en alou del rector y quant se son assensats los patis per a fer y hedificar ditas cassas sea demanat lo consentiment al rector de dita sglesia parrochial de Sant Martí de Mura.

Mes la cassa de Raphael Torrella y ort contiguo ab la cassa se te per allou de la sglesia.

Mes la cassa ahont abita mestre Joan Culla, mestre de cassas, se te per alou de la sglesia.

Mes la cassa ahont habita Agnes Digona, viuda, muller relictas del quondam mestre Blay Digona, la qual cassa li fonc empenyorada per raho de la dot li aporta dita Agnes, se te per alou de dita sglesia de Mura; son les dites dos cassas dels hereus del mas del Paric.

|f. 19^v Mes avant sta en possessio lo rector de dita sglesia de Sant Martí de Mura, de rebre tot lo delme y primitia dels grans, so es, formen, segol, ordi, sivada y tambe del canem, se cullen, y de tot lo que se acostuma de pagar en dita parrochia en les terres y vulgarment vui anomenades la hera den Pau, la Vinya vella del Lobet, les Losades, les Planes, los Campots, les quals terres vui te y posseex Margarida Lobeta, viuda muller relictas del quondam Antic Lobet, pagies de dita parrochia, y usufructuaria de dita heretat del Lobet, y tanbe lo cassolot y mas de la Spinenca anomenat, lo qual tanbe es de dita propietat del Lobet. Y mes unas fexes o ords de particulars, so es, Joan Miquel Mata, Joan Salla Roca, Joan Villa, Antiga Parica, tots pagiesos de Mura; Vicens Trullas, pagies de Tallamanca, y los ords, fexes y quintanes son apart demunt de dits ords a la part de sol ixent y mixjorn y roureda se te per lo mas del Lobet y sos hereus, de les quals sobre dites terres totes y sengles los fruits que en ellas se cullen reb lo delma y primitia lo rector, sens partir part ni portio al Senyor algu ni ab altra qualsevol persona, y en esta possessio de rebre dits drets sta lo rector de Mura de perpetua memoria dels vivents y antepassats paguen tanbe a vuit y mitga dels grans; y del canem, a deu; y del oli y verema, a deu; y los sobre dits fruits se anomenen alous de dita sglesia de Sant Martí de Mura.

Mes avant acostumat de pagar la cassa y mas del Pux de la Balma de dita parrochia de Mura, una gallina quiscun any lo que fa en lestir.

|f. 20^r Mes reb lo rector de dita parrochia de Mura vint y sis sous, dic: 1 Ll. 6 sous, sobre la cassa y mas de la Pineda, los quals de present paga Antoni Farell, als. Pineda, qui vui te y posseex dita cassa y heretat de la Pineda en la sofragania Santa Creu de Palou.

LO QUE REB LO RECTOR PER LOS CONREUS

Esta en possessio lo rector de dita parrochia de Sant Martí de Mura, per los conreus, set quarteras y sinc cortants que reb de forment entre totes les casses y massos qui pagan dits conreus partits en la forma seguent.

La Mata	una quartera	1 q.
La Vall	set cortans	7 cor.
Lo Soller y les Sollanes	divuit cortans	1 q. 6 cor.
Lo Xetmar	dos cortans	2 cor.
Sanctlay	quatra cortans	4 cor.
Lo Rossinyol per les terres te en Mura	tres cortans	3 cor.
La Polla	tres cortans	3 cor.
Lo Lobet	cinch cortans	5 cor.
La Pineda	cinch cortans	5 cor.
Lo Paric	quatra cortans	4 cor.
La Roca	quatra cortans	4 cor.
La Villa	set cortans	7 cor.
Lo Pux de la Balma	nou cortans	9 cor.
Matarodona	nou cortans	9 cor.
Puxtoura	tres cortans	3 cor.
La Puxet de St ^a . Creu	tres cortans	3 cor.

Los quals conreus acostumen de pagar los dalt dits pagiesos de dita parrochia de Mura quiscun any, a messes y en la forma sobre dita, la qual summa es com ja esta dit: set quarters y sinc cortans de forment, dic: 7 quarteres y 5 cortans.

lf. 20^v SUMA DELS FRUITS SE APLEGAN EN MURA

En la dita parrochia de Sant Martí de Mura y sofreganea de aquella ordinariament, uns anys ab altres, se acostuma de aplagar per lo rector de gra, so es, entre forment, mastall, ordí y sivada vuitanta fins en cent quarteras poc mes, poc manco, per esser terra tant montuosa y de moltes roques vas molt scorxant y de cadal dia disminuex y va faltant en la cullita de dits grans; la qual com tinc dit per al present es anan circa de cent quarteras, dic: . . . 100 quarteras

La varema algunes deu o dotze carregues y aquexa molt costosa per esser les costes y vinyes tant lluny y desavinents y mal port	12 carregues
Oli tres o quatra corters, dic	4 corters
Sinch cabrits, dic	5 cabrits
Vint y vuit formatges, dic	28 formatges
Sinc polastres	5 pollastres
Vellos de lana sinc, dic	5 vellos
Algunes tres robes fins un quintar de canem tal qual, dic	1 quintar
Porcells se esdeve alguns anys nonia per totes les casses y axí son alguns tres o quatra, dic	4 porcells

Los sobre dits fruits son los que se reben per lo rector, com dit es en dita parrochia quant Nostre Senyor es servit arriben al fi desitjat.

[f. 21r] LOS CARRECS Y GASTOS DE DITA PARROCHIA DE MURA

Lo que acostume de pagar lo rector obte dita rectoria de present, en carrecs y per servir dita parrochial sglesia de Mura y sofraganea, es lo seguent:

Capalania a la Seu de Vic
 Visites
 Quarta
 Sensado
 Soldades
 Vicari
 Mosso
 Scolans
 Majordona

Per lo que desitge assertar de fer la voluntat de Deu Nostre Senyor, y complir los manaments de mon superior (com tinc obligatio) essent me stat manat de part del Reverent Senyor Dega de Manresa per orde del molt Illustre y Reverendissim Senyor Don Pere Jayme, mon Senyor, e possat ma y scrit, lo contengut en lo present quoern, possant la veritat del que de present passa en veritat y esser en dita parrochia de Sant Martí de Mura y si en aso jo e faltat en alguna cossa (com no pot esser manco per ma molta ignorantia y poc saber) tota via en tot se nara la veritat del esser y stat de dita parrochia y lo que en ella vui de present passa, conte de scriptura divuit fulls de quart y esta plaja lo qual sia tot a gloria de Nostre Senyor, al qual done molts anys de vida (...) Senyor Reverent y despres la gloria com per mi Jaume Oller (...) de sos subdits es desitjat. **Laus Deo.**

[CONSUETA LITÚRGICA DE LA PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ DE MURA
(1633)]

[f. 56r PRATIGAS Y COSTUMS Y OBLIGACIONS FAHEDORES
PER LOS RECTORS, HOBRES Y SACRISTA DE SANT MARTI DE MURA,
BISBAT DE VICH, ESCRITAS PER MI GABRIEL PONT,
PREVERE Y RECTOR DE LA DITA PARROQUIAL DE MURA,
A 25 DE DESEMBRE DEL ANY MDCXXXIII.
AD LAUDEM OMNIPOTENTIS DEI

SACRISTA

Lo carrech del sacrista es un offici que cada any se muda per lo die de Sant Joan de juny, y va rodant dit carrech las casas dels pagesos de la dita parroquial.

Primo, te obligacio lo qui se esdeve ser sacrista tot un any tenir dos llantias bastants de oli, la una de las quals te de cremar /f. 56v cada die, continuament, devant lo Santissim Sagrament, y totes dues los diumenges y dies de festa des de ques fa la elavacio del Santissim fins que an sumit.

Item, te obligacio dit sacrista de fer y tenir neta la roba de la iglesia, escombrar y esterelinyar aquella sempre que sia manester.

Item, te obligacio dit sacrista de comprar las candelas se donan lo die de Nostra Senyor Candalera.

Item, te obligacio de comprar sinch pinyetas de encens³⁰ y la palma per lo diumenge de Rams.

Item, te de anar a sercar la Crisma a Manresa, la qual dona lo Dega de dita ciutat.

Item, te de tocar las campanes sempre sie manester.

30. Es tracta dels cinc grans d'encens que es posen, el Dissabte Sant, al ciri pasqual. El *Ritualis seu Ordinarii Vicensis novissime reformati iuxta Romanum recentissimum. Admodum illustris, ac Rdm. D.D. Petri à Magarola. Barcinone. Ex typographia Hieronimi Margarit. Anno MDCXXIX*, p. 10, n'explica la simbologia així: «Lo Dissapte Sant se beneheix lo ciri Paschal, y en ell se posan sinch grans de encens, y dit ciri es ences de foch beneyt: perque significa à Iesu Christ, qui en larbre dela santissima vera Creu sufri sinch plagues estantences ab lo foch de charitat infìnida.»

LOS HOBRES DE DITA IGLESIA

Lo die de Sant March, a 25 de abril, se acostuma quiscun any de ferse la elec-tio de hobres y se elegexen ames veus, so es, un dels pagesos y un de la sagrera.³¹ Y despres lo diumenge imme-^{f. 57r} diadament pasat Sant March los hobres vells acostuman de donar compte als nous elets devant lo dit rector.

Acostuman dits hobres cada diumenge, despres de aver venut lo pa de las animas y de la hobra, acudir a la rectoria y donanlo compte del que ses aplegat, tant de las animas com de la hobra, y lo dit rector ho asenta a un llibre per axo diputat, y sempre lo dit rector vol diners del dit basi de las animas los dits ho-bres lin donan, fent los ne dit rector rebuda en lo dit llibre de las entradas y axi-das; los quals diners del dit basi de las animas estan depositats en lo sep o caixa en la qual hia tres claus, la una te lo rector, y altre te cada un de dits hobrers y nos pot obrir dita caixa de animas que no sien junts dits rector y hobrers.

Item, tenan obligacio dits hobres que sempre ques fa professo ^{f. 57v} fora de la dita parroquia de Mura, los dits hobres tenan de fer portar la creu de plata, gan-fanons y tot lo necessari per dita professo; y tenan obligacio de fer la despesa als sacerdots y ascolans.

Item, tenan de comprar los sagells del moniment.³²

LA OBLIGACIO TE LO RECTOR DE MURA

Primo, es consuetut en la dita parroquia que cada disapta anit(*sic*) de la tar-da, se fan las absoltas baxas sobre cada vas dels pagesos per las quals se dona lo diumenge seguent un pa per cada casa dels pagesos.

Item, esta en consuet en dita parroquia que cada disapta anit a la posta del sol se diu una *Salve* de Nostra Senyora, la qual se comensa devant lo altar de Sant Martí y mentres se canta dita *Salve* se aspergeix al poble, y se acaba dita *Salve* devant lo altar de Nostra Senyora del Roser, y acaba se diuhen uns goixs de Nostra Senyora, y acabats dits goixs se diu una absolta general en la grada de- vant Sant Martí.³³

^{f. 58r} Los diumenges no te obligacio lo dit rector de dir misa matinal sino que esta en sa llibertat de dir ne y dexar ne de dir. Sols sapian los parroquians que no sen diu, perque si acas y venian y despres no ni avia los sabia greu.

La misa conventual o major se acostuma de dir en dita parroquia o de co-mensarse, so es, de ivern a deu horas; y de estiu a nou hores. La qual missa te lli- bertat dit rector de dir baxa³⁴ o cantada.

Dita la misa major se acostuman de fer las absoltas cantadas, so es, una de- vant lo altar major, altra en lo offeridor y mentres se diu dita absolta las donas offereixen lo pa per las absoltas fetas ja lo disapte nit, altra en la porta de la igle- sia. Y despres si en aqueix any se ha mort algu, cada diumenge, durant lo any

31. Coincideix amb el que diu la descripció de la parròquia de l'any 1592, f. 7v.

32. Es refereix als segells de cera amb què se segellava, en algunes parròquies, la reserva del monument el dia de Dijous Sant.

33. Aquests *salve* sabatina, molt probablement, és la que la Confraria de la Mare de Déu del Roser cantava els dissabtes i els diumenges després de la pregària de les comple- tes. Els papes Innocenci VIII (1484-1492), Lleó X (1513-1521) i Gregori XIII (1572-1585) concediren algunes indulgències als confreres que hi assistien.

34. És a dir, resada.

del dol se ha de fer una absoluta sobre lo dit vas; y despres sen fa sobre los vasos dels pagesos per la qual donen cada pages quin fa fer sinch sous per tot un any.

f. 58^v Item, cada primer diumenge de cada mes se acostuma, dita la misa major, de fer se la professo del Roser, rodant la iglesia y cantant *Ave Maris stella* o altre himne, y acabada la professo se cantan uns goixos de Nostra Senyora.³⁵ Y per lo dit servei que fa lo dit rector a la Confraria de Nostra Senyora acostuman los capitans de la dita Confraria del Roser donar al dit rector vint reals, y la dona que aporta la capsa de dita Nostra Senyora del Roser altres vint reals, y axo quiscun any, que tot junt son quatre lliures, dic: 4 Ll.

f. 59^r ASI POSARE LAS OBLIGACIONES TE DIT RECTOR
SEGUINT LOS DIES DE CADA MES

JANER

a 1. Die de la Circuncisio de Jesuchrist³⁶ a la misa matinal y major offertori ab lo Jesuset. Missa a Santa Creu. Absoltes cantades dita la major.

a 6. Die de Reys.³⁷ Misa matinal y major, offertori ab lo Jesuset. Misa a Santa Creu.

a 17. Die de Sant Antoni.³⁸ Lo be de las animas a Talamanca.

a 20. Die de Sant Sabastia. *Colitur ex devotione*. La misa matinal a Mura, la major a Santa Creu, y la casa de Mata Rodona paga lo cantar, donant sis sous a cada sacerdot; y antes de comensar lo offici se diu tertia en lloch de nocturno de morts; dit lo offici, se fa professo rodant la iglesia portant en lloch de veracreu, la figura de Sant Sabestia, y despres los de casa de Mata Rodona donan dinar als sacerdots.

FABRER

a 2. Die de Nostra Senyora.³⁹ Sis diu misa matinal se diu al altar major ab adoracio ab veracreu. Antes de la misa major se f. 59^v para una taula devant lo altar major ab tovalles y devant de altar ab los candeleros de plata y lo qui se esdeve ser sacrista aporta candelas de dos colors, so es, blancas y de color, y beneidas sent ensesas lo sacerdot qui diu la misa ne dona una de color als casats y una de blanca als fedrins y fedrines, despres se fa professo rodant la iglesia. La misa major al altar de Nostra Senyora ab encens y veracreu.

35. Amb la participació en la processó que celebrava la Confraria de la Mare de Déu del Roser cada primer diumenge de mes, els confreres guanyaven algunes indulgències. Els papes Gregori XIII (1572-1585) i Pau V (1605-1621) concediren, cada un, dues indulgències plenàries per assistir, combregats, confessats i pregar per la pau, a la processó.
36. Aquesta festa era anomenada vulgarment «Ni nou, que vol dir principi de any nou» (*Ritualis seu Ordinarii Vicensis*, p. 5-6).
37. Es tracta de la festa de l'Epifania del Senyor.
38. Es tracta de la festa de Sant Antoni Abat.
39. Es tracta de la festa de la Purificació de la Mare de Déu, vulgarment anomenada la Candelera.

Dit die dita la missa matinal y major se te taula dels sis diners.

Dit die se va a Santa Creu ab benedictio de candelas y professo.

a 9. Die de Santa Pollonia. Se va ab professo a Santa Creu, se diu missa en lo altar de Sant Sabestia, y se ofereix al poble ab la vera creu. Y lo qui es hoberer de Santa Creu dona a dinar als sacerdots y escolans; y antes de partir fan una absolta cantada en la grada del altar major.

MARS

a 19. Die de Sant Joseph. Se diu tertia cantada y missa cantada de Sant Joseph. Y dita la missa se fan tres absoltas cantadas: la primera se fa en la grada devant lo altar ^{lf. 60r} major; la 2^a sobre lo vas del q^o Jaume Oller; la 3^a sobre lo vas de la casa den Llobet; lo qual offici serveix per un aniversari per lanima del q^o Joan Llobet; per la caritat hia catorse sous los quals paga la casa del Puig de la Balma, so es, dotse sous per lo aniversari y un sou per cada hoberer; dic: 14 S.

DIE DE RAMS

Dit dia missa a Santa Creu ab benedictio de ram y professo.

En la parroquial feta la benedictio del ram lo sacerdot qui diu la missa dona una fulla de palma a cada un dels qui asisteixen al offici besant la ma del sacerdot.⁴⁰ Despres se fa professo rodant la iglesia arribant fins devant la porta de la rectoria. Despres se diu missa cantada y pasia cantada.

^{lf. 60v} LA SAL PAS⁴¹

(En blanc)

DIJOURS SANT Y MONIMENT

Los hobres de dita iglesia acostuman de fer lo moniment.

Lo dit die de dijours Sant a deu hores se acostuma de fer un repico ab totas

40. La distribució de la fulla de palma entre els fidels i el bes de la mà del sacerdot són una adaptació de la rúbrica del *Missale Romanum Tridentinum* que diu: «Postea Celebrans stans ante altare versus ad populum, distribuit ramos, primum digniori, a quo ipse accepit, deinde Diacono et Subdiacono paratis, et aliis clericis singulatim per ordinem, ultimo laicis: omnibus genuflectentibus, et ramum ac manum Celebrantis osculantibus, exceptis Praelatis, si adsint.» La repartició de la fulla de palma entre els fidels també és testimoniada a la consuetud de la parròquia de Sant Martí de Viladrau (Antoni PLADEVALL I FONT, *Rodalía i consuetud de la parròquia de Sant Martí de Viladrau*, Barcelona, 1970, p. 21).
41. Segons el *Ritualis seu Ordinarii Vicensis*, p. 9-10: «Així mateix en estos dies se acostuma donar lo Salpas, ço es, posar un senyal per los llindars de les portes, en memoria de la merce, que feu Deu al seu poble en Egipte, deslliurant del Angel percucient los qui tenian assenyalada las cases ab la sanch del Anyell. Aquest anyell al qual matave lo poble de Israel, del qual tambe feya la Pasqua, significava Iesu Christ, aquí nosaltres devem rebre debaixo de las especies del santissim Sagrament, y de ell fer Pascha. La sanch que posaven per les portes y en lloch de ella posam nosaltres sal, significa lo escampament de la sanch de Iesu Christ, la qual ell à volguda posar, y escampar en lo nostre cor; per deslliurarnos del dimoni.»

las campanas, las quals nos tocan fins lo disapta Sant.⁴² Se diu missa cantada *tenint advertencia lo sacerdot de congregar dos formas*.⁴³ Offertori sens vera creu. Posat lo Santissim al moniment se diuhen vespres resadas al corn del altar major.⁴⁴ Dit die tingan compte de tenir mes de sinquanta formas en la custodia perque acostuman de combregar mes de sinquanta. Dit die antes del offici, se para lo altar amb un palit de tela blanca en lo qual hia una creu vermella en lo mig ab uns frontals y penjants de retllanadisos. Lo sacrari se cobre ab un drap blanch. Quant se fa professo se posa a la creu una tovallola blanca.

Entre dues y tres dit die se comensan fasos.⁴⁵

Adoracio al poble ab veracreu.

[f. 61r] DIVENDRES SANCT

Dit die se pot comensar lo offici a nou hores, cantant la profesia, epistola, passia, y la demes serimonia un poquet ab espai y auran acabat un quart antes de las dotse. *Non dicitur vesperes*.

DISAPTE SANCT

Dit die se va a Santa Creu a beneir las fonts y lo demes se acostuma. En la parroquial a nou hores *exentitur ignis* de etc. lo qual se beneix a la porta de la iglesia tenint primer aparellada una canya ab tres ciris o candelas per lo *Lumen Cristi*. Dit die a posta de sol se acostumen de dir completas ab gran solemnitat assistint tots los cantors. *Ad libitum Rectoris*.

DIE DE PASQUA

[f. 61v] Dit die de Pasqua missa a Santa Creu. Si es diu missa matinal en la parroquial, se diu en lo altar de Nostra Senyora. Adoracio al poble ab vera creu *cum duobus sequentibus diebus*. La major al altar major, cantada ab encens y vera-creu *cum duobus sequentibus*. Dit die *dicitur verperes*.

42. Segons la rúbrica del *Missale Romanum Tridentinum* que diu: «Dicitur Gloria in excelsis. Et tunc pulsantur campanae, et deinceps non amplius usque ad Sabbatum Sanctum.»
43. La remarca de consagrar dues formes respon a la rúbrica del *Missale Romanum Tridentinum* que diu: «Hodie Sacerdos consecrat duas Hostias, quarum unam sumit, alteram reservat pro die sequenti, in quo non conficitur Sacramentum.»
44. Una vegada reservat el Santíssim Sagrament, tal com prescrivia el *Missale Romanum Tridentinum*: «Et in choro dicuntur vesperae sine cantu.»
45. El *Ritualis seu Ordinarii Vicensis*, p. 8-9, explica els Fasos així: «Lo Dimecres, Dijous y Divendres, se acostumen de cantar ab particular cerimonia las Matines dites los fasos.» En aquesta pregària hom col·locava al presbiteri un triangle amb quinze ciris segons el *Ritualis seu Ordinarium Vicensis*: «Las quinze candelas se posan pera significar los dotze Apostols, y las tres Marias; y així com las candelas se apagan, ço es, en cada psalm de las Matinas una candela: així los dotze Apostols, y las dos Maries perden la Fè. Perque quant Jesu Christ fou pres tots fugiren. La darrera candela de las quinze, que roman encesa, la qual amagan, [el quinzè ciri s'amagava darrere de l'altar] significa la fè de la sacratissima Verge Maria, la qual sempre restà en ella.»

a 25. Die de Nostra Senyora.⁴⁶ La missa major en lo altar de Nostra Senyora ab encens, adoracio al poble ab veracreu y tambe la matinal ab adoracio al poble.

|f. 62^r ABRIL

a 25. Die de Sant March. Se fa lo cantar general.⁴⁷ Lo offici ab gran solemnitat ab tertia cantada. Dita la missa se fa professo cantant las lletenias y seguint lo cami que fa la professo del Roser per lo die de la Gala, arribant devant la porta de la rectoria y arribats a la porta de la iglesia beneixen lo pa de la caritat y despres se acaba la lletania devant lo altar major.⁴⁸ Lo rector convida a dinar los homes *ad suum libittum*. Despres dinar se trauchen los obrers a mes veus.⁴⁹

Lo dissapte passat Sant March van los peregrins á Montserrat.⁵⁰

a 29. Die de Sant Pere Martir. Se fa benedictio de olivera.⁵¹

MAIG

a 1. Die dels apostols.⁵² Lo be de las animas a Rocafort.

a 3. Die de Santa Creu.⁵³ Missa a Santa Creu ab professo y benedictio del terme al padro de dita sufragania.

|f. 62^v Dit die de la Santa Creu en la parroquial se fa professo y benedictio del terme en lo padro que es en las casas de la Montanya, anant se cantan las lletenias y tornant lo *Tedeum*, entran en la iglesia *Regina Caeli*. Adoracio al poble ab veracreu y tots los diumenges des de Santa Creu de maig fins a Santa Creu de setembre se acostuman de dir los evangelis de la benedictio del terme en lo padro del sementiri, anant cantant las lletenias fins al padro y tornant *Regina Caeli letare*.

a 8. Die de Sant Miquel.⁵⁴ Va la professo a la creu del moli.

Dit die la casa de La Vila acostuma de fer un cantar y dona caritat de pa a la porta de la iglesia.⁵⁵

46. Es tracta de la festa de l'Anunciació a la Mare de Déu, anomenada vulgarment la Mare de Déu de març.
47. Posteriorment, mossèn Josep Reart va afegir-hi: «Es lo be de los Animes.»
48. La benedictió del pa, el dia de Sant Marc, a la parròquia de Sant Martí de Mura s'ha conservat fins als nostres dies.
49. Sobre l'elecció dels Obrers, vegeu el que es diu als f. 7^v i 56^v.
50. Afegit posterior per una mà diferent. En escriure la consuetat, mossèn Gabriel Pont consignà la tramesa de pelegrins al Santuari de la Mare de Déu de Montserrat el dia 13 de setembre.
51. Els rams beneïts el dia de Sant Pere Màrtir, segons el *Ritualis seu Ordinarii Vicensis*, p. 256, eren posats en els camps, resant un «Crech en un Deu, etc., y ajuntant à la fi Sant Pere Màrtir pregau per nosaltres» per a protegir-los contra les inclemències meteorològiques.
52. El dia 1 de maig se celebrava, abans de la reforma del santoral fruit del Concili Vaticà II, la festa dels apòstols Sant Felip i Sant Jaume.
53. Es tracta de la festa de la Invenció de la Santa Creu, anomenada vulgarment la Santa Creu de maig.
54. Es tracta de la festa de l'aparició de Sant Miquel Arcàngel.
55. Sobre la celebració d'aquest cant, vegeu la descripció de la parròquia, f. 6^v.

a 15. Die de Sant Isidero. Se diu tertia cantada. Misa cantada ab encens y veracreu, donan los administradors de Sant Isidero de caritat per lo dit offici dotse sous, dic: 12 S. Misa matinal ab vera creu.⁵⁶

|f. 63^v LLETANIES⁵⁷

Lo dilluns de las lletanies se va ab professo a Sant Lleir.
Lo dimecres també se fa altra profeso.

ASCENCIO

Dit die si lo rector vol dir lo offici ab encens y veracreu be pot, es *ad libitum*.

PENTECOSTES

Misa matinal a Nostre Senyora ab veracreu. La major al altar major ab encens y veracreu.

DILLUNS

Dit die, la misa matinal a Mura. La major, lo be de las animas a Santa Creu, sino es quel mudasen; y lo qui se esdeve ser obrer de Santa Creu dona a dinar al sacerdot qui diu la misa y als demes un refresch.

|f. 63^v Lo dimars de Sincogesima⁵⁸ se acostuma de fer lo Roser a Mura.⁵⁹ Misa matinal al altar major, y la major a Nostra Senyora.

CORPUS

La vigilia de Corpus conseqrara lo rector, o altre per ell, las formas o forma del vericle ab moltas de altres perque lo dit die de Corpus acostumen de reconciliar molta gent.

Lo dit die de Corpus antes de comensar lo offici posera lo Santissim en lo do-

56. Sant Isidre fou canonitzat, l'any 1622, pel papa Gregori XV a instàncies del rei Felip IV. En escriure's la consuetud de Sant Martí de Mura, l'any 1633, la parròquia ja en celebrava la festa i tenia administradors. A la comarca del Bages, el nou sant gaudí d'una ràpida acceptació.
57. Aquestes són lletanies anomenades menors per tal de distingir-les de les de la festa de Sant Marc, anomenades majors. Les lletanies menors eren anomenades vulgarment *rogacions* i se celebraven el dilluns, el dimarts i el dimecres de la setmana en què s'esqueia la festa de l'Ascensió del Senyor. Segons el *Ritualis seu Ordinarii Vicensis*, p. 11, el dilluns i el dimecres eren dies d'abstinència.
58. El dimarts de Cinquagesma o de Pentecosta en el segle XVII era festa de precepte.
59. Es tracta de la celebració de la festa de la Mare de Déu del Roser, que a Mura, com diu la consuetud, se celebrava el dimarts de Pentecosta. El *Ritualis seu ordinarium Vicensis* de Pere de Magarola, publicat l'any 1629, no hi fa cap referència. En canvi, el *Rituale sive Ordinarium [...] Illustrissimi et Reverendissimi D.D. Antonii Pasqual [...] Gerundae, anno MDCLXXXIX. Apud Hieronymum Palol*, p. 53, ja estableix que la festa de la Mare de Déu del Roser de maig se celebri el segon diumenge.

ser que estara parat sobre lo sacrari. Acabada la missa se fa professo del Santissim arribant fins devant la porta de M^o Diner y sen torna per lo mateix cami.

Lo diumenge *infra octava* se para lo altar major ab molts llums y dits los evangelis antes o despres dels asperges se posa lo Santissim en lo dit doser, despres se diu missa cantada ab la mateixa solemnitat que el dia de Corpus. /f. 64r Lo cap de octava antes de posta de sol se diuhen completas devant lo Santissim y ditas se fa professo del Santissim Sagrament per lo mateix cami del die de Corpus.

JUNY

a 24. Die de Sant Joan.⁶⁰ Se diu la missa major en lo altar de Sant Pere, ab encens y veracreu.

a 29. Die de Sant Pere.⁶¹ Missa major en lo altar de Sant Pere, ab encens y veracreu.

|f. 64r JULIOL

a 3. La dedicatio de la iglesia de Mura, missa major ab tota la solemnitat.

AGOST

a 15. Die de Nostra Senyora.⁶² Se acostuma de dir la missa matinal molt demati, y la major a vuit horas y se diuhen en lo altar de Nostra Senyora y dita la missa major van a Rocafort a festa major.

|f. 65r SETEMBRE

a 8. Die de Nostra Senyora.⁶³ La missa matinal, si sen diu, al altar de Nostra Senyora, y tambe la missa maior. A la matinal adoracio al poble; a la major adoracio y encens.

a 13. Se acostuma de anar ab professo a Montserrat.

a 14. Die de Santa Creu.⁶⁴ *Colitur in tota parroquie de Mura ex devotione.*

|f. 65v OCTUBRE

PRIMER DIUMENGE

Lo primer diumenge de octubre se fa lo offici de la Confraria de Nostra Senyora del Roser, ab molta solemnitat, ab profeso conforme lo die de la Gala.⁶⁵

60. Es tracta de la festa de la Nativitat de Sant Joan Baptista.

61. Es tracta de la festa dels apòstols Sant Pere i Sant Pau.

62. Es tracta de la festa de l'Assumpció de la Mare de Déu.

63. Es tracta de la festa de la Nativitat de la Mare de Déu.

64. Es tracta de la festa de l'Exaltació de la Santa Creu.

65. La festa de la Mare de Déu del Roser, que se celebrava el primer diumenge d'octubre, fou instituïda pel papa Gregori XIII en recordança de la victòria de la batalla de Lepant.

Dit die acostuman de confessar y combregar moltes personas, procuraran de tenir moltes formas consecradas y lo diumenge abans amonestaran que confessen entre semana, perque pugan millor totom complir llur devocio.

Dit die se te taula dels sis diners.

[f. 66r] NOVEMBRE

TOTS SANTS

Dit die misa a Santa Creu ab absoltas cantadas, despres de misa *ut in dominicis*.

Dit die misa matinal (si sendiu) a Nostra Senyora adoracio al poble ab la veracreu.

La misa major ab tota solemnitat. Dita la dita major se fan tres absoltas cantadas. La 1^a a la grada del altar major; la 2^a al offeridor; la 3^a a la porta de la iglesia.

Dit die se diuhen vespres de vius y de morts; y antes de ditas vespres se para lo tumol en lo mig de la iglesia ab dos banchs y lo enfustament, sobre dits banchs rodantlo ab unas tovallas y cobrint lo dit tumol ab lo drap dels morts, una capa de morts, un roquet, un barret de quatre corns, un cap de morts, un misal y un calser.

Ditas las vespres de morts se fan las absoltas ab lo ordre seguent.

Primo, capa de morts, dos acolits ab los candeleros de plata, se comensan ditas absoltas ab lo ordre mana lo ordinari Vicensis.

La primera a la grada del altar major.

[f. 66v] La 2^a al offeridor de las donas.

La 3^a devant la porta de la iglesia.

La 4^a al raco del sementiri a ma dreta qui va a la plasa.

La 5^a al altro reco del sementiri.

La 6^a al altro reco devant la creu.

La 7 al graho prop lo vas del Puig de la Balma.

La 8^a al vas den Llobet.

La 9^a al portal exmit (*sic*) del sementiri.

La 10^a antes de tornar entrar en lo sementiri.

La 11^a entrats en lo sementiri quin vol ne fa.

La 12^a fetas totes las dels particulars sen fa una devant lo Cristo.

La 13^a devant lo altar de Nostra Senyora.

La ultima devant lo altar major.

a 2. Die de morts. Se fa un cantar apunta de die o del alba, y si hia alguns devots lo paguen aqueix y altres; en la dita misa los de la rectoria portan oferta major que la que offerexen cada die y venan candelas, y totom offereix dita misa se acostuma de dir al altar de Nostra Senyora; dita dita misa se fan 3 absoltas. La 1^a devant lo altar de Nostra Senyora. La 2^a al offeridor. La 3^a a la porta de la iglesia, o si vol se poden fer totes 3 davant lo dit altar. [f. 67r] Lo ordre se te en fer las absoltas baxes sobre cada vas, es lo seguent pera complir lo rector millor a sa obligacio, fara absoltas baxes dos o tres dies abans de Tots Sants sobre dels vasos de las casas que es segur li acostuman de portar pa; lo numero de las absoltas sobre da cada vas sera conforme lo pa li aportaran.

Dita la primera misa se entretindran los sacerdots en fer absoltas baxes, perque donian bon exemple als qui aportan lo pa.

Dit die la missa major se diu entre deu y onse horas, ab encens al offertori.
Dita dita missa se fan las absoltes cantadas ab lordre dalt dit.

a 3. Se va a Santa Creu ben de mati y en ser alli se fan las absoltes baixes.

f. 67v^f a 11. Die de Sant Martí.⁶⁶ Festa major, titular de dita parroquia.⁶⁷

a 12. La translacio de las reliquies dels Sants Martirs estan en la caxeta y sta de present votada per lo rector y tot lo poble participa.⁶⁸

DESEMBRE

a 8. In Conceptio de Nostra Senyora. Missa matinal a Nostra Senyora (si sen diu), adoracio ab veracreu. La major tambe en dit altar.

a 13. Die de Santa Llúcia. Acostuma lo areu de la casa del Peric de fer un ofici de Santa Llúcia ab tertía. Caritat: 6 S.⁶⁹

f. 68r a 24 a 25. Vigilia de Nadal. Se acostuma dir completas *ad libitum*⁷⁰ a dos horas. Pasada mitja nit se comensan matinas cantades y dit lo primer nocturno fan una poca de pausa y alguns cantan algunas cobles devotas ahonra del Naxament del bon Jesus; lo que fan acabat cada nocturno y aso de fer pausa es *ad libitum*. Dit lo *Tedeum* se diu la missa del Gall en lo altar major, y se ofereix al poble ab lo Jesuset ab la matexa serimonia que si fos la veracreu, lo que se observa tots los tres dies de Nadal, Cap de any y die de Reys. Dita la missa del Gall se va a Santa Creu. Sis diu missa matinal se diu a la hora dels altres dies; offertori al poble ab dit Jesuset. Despres de missa major se fan absoltes cantadas *ut in dominicis*.⁷¹

a 26 i 27. Die de Sant Esteve y die de Sant Joan missa matinal (si sen diu) en lo altar de Nostra Senyora; offertori ab lo Jesuset. Y en dits dos dies la missa major en lo altar major ab encens y adoracio ab lo Jesuset.

f. 68v a 31. Die de Sant Silvestre y Santa Coloma, verge y martir, te obligacio lo rector de Mura de celebrar quiscun any un ofici cantat ab gloria y credo a honra y gloria de dita Santa Coloma; sens nocturno ni tertía ab tres absoltes cantades sobre lo vas del q^o Jaume Oller, rector que fonch de dita parroquia. Lo qual ofici y absoltes serveix per la anima del dit m^o Jaume Oller. Per la caritat del qual ofici dona, lo dit Jaume Oller, a la iglesia de Mura e o per ella als rectors de aquella, la casa en la qual habitan dits rectors. Y assistint al dit ofici los hobres de dita iglesia y lo areu de la casa del Llobet, lo rector te obligacio de donar a cada un tres sous per que tal fou la dispositio y voluntat del dit Jaume Oller.

Reb sobre dita cassa o mas den Llobet lo dit rector de Mura divuyt diners de censos quiscun any, dich: 1 S. 6 d.; com esta assentat en la consueta de dit m^o Jaume Oller de ma propia de dit Oller.

Ab provisio feta per lo Senyor Bisbe als 25 de mars 1711 se donà forma com ha de cobrar los sobre dits divuyt diners de censos del mas Llobet perque lo hereu recusava pagar los.⁷²

66. Es tracta de la festa de Sant Martí de Tours, soldat, monjo i bisbe (316-397).

67. Escrit posteriorment de mà de mossèn Josep Reard, rector de Mura entre els anys 1670 i 1689.

68. Afegit per mossèn Josep Reard, rector de Mura, després de l'any 1681.

69. Sobre aquest «cantar», vegeu la descripció de la parròquia, f. 6v.

70. «*Ad libitum*» afegit posteriorment.

71. Aquesta darrera frase hi fou afegida posteriorment.

72. Aquest paràgraf hi fou afegit posteriorment, a partir de l'any 1711.